

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Podmínky řízení a jejich zkoumání

Plzeň 2023

Tomáš Fišer

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Tomáš FIŠER
Osobní číslo:	R18M0070P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Podmínky řízení a jejich zkoumání
Zadávající katedra:	Katedra občanského práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Procesní podmínky v historickém vývoji
3. Procesní podmínky a jejich zkoumání obecně
4. Procesní podmínky na straně soudu
5. Procesní podmínky na straně účastníků řízení
6. Negativní procesní podmínky
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Blanka Kapitánová**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. července 2022

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci
obvyklým“.

Plzeň, březen 2023

.....

Na tomto místě bych chtěl poděkovat především své vedoucí diplomové práce JUDr. Blance Kapítánové za podnětné připomínky a rady a v neposlední řadě své manželce a rodině za podporu po celou dobu mých studií.

OBSAH

ÚVOD	1
1. PROCESNÍ PODMÍNKY A JEJICH ZKOUMÁNÍ OBECNĚ	5
1.1 Sporné procesní podmínky	7
2. PROCESNÍ PODMÍNKY V HISTORICKÉM VÝVOJI	8
2.1 Všeobecný soudní řád (1781)	9
2.2 Civilní řád soudní (1895).....	10
2.3 Občanský soudní řád (1950).....	12
3. PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ SOUDU... ..	14
3.1 Civilní pravomoc soudu.....	14
3.2 Příslušnost soudů	17
3.2.1 Věcná příslušnost soudu	19
3.2.2 Místní příslušnost soudu	21
3.2.2.1 Obecná místní příslušnost.....	24
3.2.2.2 Příslušnost daná na výběr	25
3.2.2.3 Výlučná místní příslušnost	26
3.2.2.4 Prorogační dohoda	27
3.2.3 Funkční příslušnost soudu	27
4. PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ ÚČASTNÍKŮ ŘÍZENÍ ...	28
4.1 Procesní subjektivita... ..	29
4.2 Procesní způsobilost	34
4.2.1 Zastoupení účastníka	38
5. NEGATIVNÍ PROCESNÍ PODMÍNKY	42
5.1 Totožnost věci.....	43
5.2 Překážka litispedence.....	45
5.2.1 Hromadná žaloba, insolvenční řízení.....	47
5.3 Překážka rei iudicatae	48
ZÁVĚR... ..	51
RESUMÉ	55
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	57
PŘÍLOHY	63

SEZNAM ZKRATEK

ABGB – zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský

CŘS – zákon č. 113/1895 ř. z., civilní řád soudní

CSP – zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok

EU – Evropská unie

NS – Nejvyšší soud ČR

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

OSŘ (1950) – zákon. č. 142/1950 Sb. o řízení ve věcech občanskoprávních

ÚS – Ústavní soud ČR

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce jsou *Podmínky řízení a jejich zkoumání*. Podmínky řízení jsou takové podmínky, při jejichž splnění může soud rozhodnout ve věci samé, tedy může rozhodnout o předmětu řízení. Podmínky řízení zkoumá soud v průběhu celého řízení. Civilní proces poskytuje spravedlivou ochranu práv a zájmů účastníků a prostřednictvím něj jsou vydávána autoritativní a vykonatelná rozhodnutí. Je tak dost dobře možné, že téměř každá osoba jednou v takovém řízení bude figurovat a na pozadí tohoto procesu, proběhne zkoumání podmínek řízení. Existuje jistá nejednoznačnost v užití termínů „podmínky řízení“ a „procesní podmínky“, byť významově se jedná o totéž. V předkládané diplomové práci bude užíváno označení „procesní podmínky“ neboť toto označení preferuje teorie, termín podmínky řízení naproti tomu používá občanský soudní řád (dále jen OSŘ).

Toto téma diplomové práce jsem si vybral, neboť se jedná o stěženi institut civilního práva procesního a jeho znalost považuji za naprosto základní pro každého, kde se právem jako takovým zabývá. Téma je řešeno jen z pohledu civilního práva, byť principiálně se podmínky řízení objevují i v jiných právních odvětvích.

V této diplomové práci je použita komparace se slovenskou právní úpravou, a to zejména s využitím platného a účinného zákona č. 160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok (dále jen CSP). Důvodem je, že aktuálně platná právní úprava občanského práva hmotného a procesního, se často prolíná. Nicméně s ohledem na novelizace je u nás a na Slovensku vývoj rozdílný. Češi přijali novelizaci hmotněprávního Občanského zákoníku (dále jen OZ) zhruba ve stejné době, kdy Slováci novelizovali procesní úpravu v CSP. Kdežto u nás stále platný procesněprávní OSŘ je stejně starý jako slovenský hmotněprávní Občianský zákoník. Mezi novými a starými zákony je mezera více než 50 let. Přičemž základ všech výše zmíněných zákoníků má kořeny v československé právní úpravě. Porovnány budou instituty, které zůstaly stejné a které se naopak liší. Komparace není užitá u druhé (historické) kapitoly, protože toto srovnání by dalece přesahovalo rozsah diplomové práce.

Z výše zmíněného vyplývá, že k porovnání české a slovenské právní úpravy je užitá metoda komparace. Dále je užitá metoda analýzy, ale i deskripce, protože práce zůstává primárně prací popisnou.

Cílem této diplomové práce je postihnout procesní podmínky zejména

z hlediska platné a účinné právní úpravy civilního procesu v České republice v podobě uceleného popisu, toho, co jsou procesní podmínky, jaké podmínky existují, jak jsou zkoumány a jak, zda-li vůbec, se liší novelizovaná slovenská úprava. Z čehož vyplývá otázka, zda je platná právní úprava procesních podmínek v českém Občanském soudním řádu dostatečná nebo přináší novelizovaná slovenská úprava efektivnější řešení?

V platné právní úpravě nelze nalézt kompletní „seznam“ procesních podmínek. Také odborná literatura a právní praxe na jejich výčet nenahlíží vždy zcela jednotně. S ohledem na omezený rozsah diplomové práce není možné tento „nedostatek“ nebo nejednoznačnost napravit, ale přesto se jedná o pokus o ucelený přehled podmínek řízení a jejich zkoumání.

V této diplomové práci byla užita zejména odborná literatura, přičemž nejvíce informací bylo čerpáno z komentářů k Občanskému soudnímu řádu a Civilnímu sporovému poriadku. Za významný zdroj považují Praktický komentář od Lavického a Soudcovské komentáře Jirsy a jejich kolektivů. Informace pro slovenskou část byly čerpány z Komentáru Civilního sporového poriadku od Števíčka a jeho kolektivu a učebnice civilního práva procesního. Pro historickou kapitolu byly užity práce zabývající se historií procesního práva jako takového, zejména pak Český civilní proces od Schelleové, a obsoletní zákony. Samozřejmostí je analýza platné právní úpravy a využití judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu ČR. Nepočítá-li se slovenský jazyk, tak cizojazyčná literatura nebyla k práci potřeba.

S ohledem na výše uvedené je diplomová práce rozdělena do pěti kapitol. Kromě úvodu a závěru bude členěna na kapitoly: procesní podmínky a jejich zkoumání v obecné rovině, historický vývoj procesních podmínek, procesní podmínky na straně soudu, procesní podmínky na straně účastníků a negativní procesní podmínky.

První kapitola se zabývá procesními podmínkami a jejich zkoumáním obecně. V této kapitole jsou dále popsány procesní podmínky, které jsou považovány za sporné, a nebudou v diplomové práci podrobněji rozebírány. To s ohledem na to, že na jejich výčtu nepanuje mezi autory všeobecná shoda a omezený rozsah diplomové práce jejich podrobnější zkoumání ani neumožňuje. Cílem této diplomové práce není vyjasnění této problematiky, ale spíše podání komplexního náhledu na procesní podmínky. Typicky jsou podmínky členěny na ty na straně soudu a na ty na straně účastníků. Třetí kategorií jsou tzv. negativní procesní

podmínky, které se týkají řízení jako takového. Právě dělení na negativní a pozitivní napovídá, že pozitivní podmínky by měly být naplněny, aby bylo možné rozhodnout ve věci samé a nebyla založena vada nedostatku procesní podmínky. Naopak naplnění negativních podmínek nepřipustí vydání rozhodnutí ve věci samé a založí tak vadu procesních podmínek, právě pro jejich naplnění.

Druhá kapitola popisuje historický vývoj procesních podmínek. Jedná se o kapitolu, která pojednává o úpravě procesních podmínek ve Všeobecném soudním řádu (1781), Civilním řádu soudním (1895) a Občanském soudním řádu (1950). Toto členění bylo vybráno záměrně se zaměřením na velké kodifikace v rámci zákoníků, které byly postupně účinné až do dnešní doby. Každá podkapitola obsahuje krátký historický exkurz, který starou a následující právní úpravu propojuje. Právní úprava předcházející Všeobecnému soudnímu řádu z roku 1781 byla velmi členitá a komplexně civilní proces neupravovala, proto není v práci popsána. Různé novelizace nebo neúspěšné pokusy o revizi také nejsou v práci uvedeny, protože by práci příliš rozmělnily. Zařazení historické kapitoly je užitečné pro pochopení vývoje, který vedl k dnešní platné úpravě. Srovnání s právní úpravou dříve platnou na Slovensku není na rozdíl od zbytku práce aplikováno. Je tomu tak přestože by vývoj, který měl rozdílné základy, následně byl sjednocený a poté zase rozdělený, byl sice velice zajímavý, ale dalece přesahoval rozsah i téma práce.

Třetí kapitola se zabývá procesními podmínkami na straně soudu. Mezi procesní podmínky na straně soudu patří zejména jeho pravomoc a příslušnost. Civilní pravomoc je definována jako okruh záležitostí, které jsou soudy oprávněny a povinny projednávat a rozhodovat v občanském soudním řízení. Příslušnost soudu určuje konkrétní soud, který bude v dané věci jednat. Typů příslušností je několik a k udržení přehlednosti je tato část členěna do podkapitol věcné, funkční a místní příslušnosti. Místní příslušnost má ještě další specifika, která jsou vysvětlena v příslušných podkapitolách. Jedná se o určení obecné místní příslušnosti, fakultativní, výlučné příslušnosti nebo dle prorogační dohody.

Čtvrtá kapitola pojednává o procesních podmínkách na straně účastníků řízení. Těmi jsou procesní subjektivita, tedy způsobilost být účastníkem řízení a podmínka procesní způsobilosti, tedy způsobilost samostatně jednat před soudy. Tato procesní podmínka nemusí být splněna přímo, je totiž možné využít institutu zastoupení, proto je v této části práce také popsán. Podkapitoly již nejsou členěny do dalšího stupně podkapitol, aby zůstala zachována čtivost práce. Nýbrž dělení na fyzické, právnické osoby a stát, v tomto pořadí, je u každé podmínky zřejmé a díky

různým nuancím užitečné.

Poslední kapitolou jsou negativní procesní podmínky. Někdy jsou nazývány i překážkami, protože jejich naplnění brání v rozhodnutí ve věci samé. Jedná se o překážku věci zahájené, tedy překážku litispedence a překážku věci již pravomocně rozhodnuté, tedy rei iudicatae. Obě tyto podmínky se týkají řízení jako takového a pokud jsou naplněny, tak by se nemělo znovu rozhodovat v té samé věci. Zkoumáním totožnosti věci je možné zjistit, zda se jedná o tu samou věc. Totožnost věci je proto popsána v samostatné podkapitole.

1. PROCESNÍ PODMÍNKY A JEJICH ZKOUMÁNÍ OBECNĚ

V řízení před civilními soudy, může soud ve věci rozhodnout jen za předpokladu, že dojde k naplnění určitých podmínek, jež jsou stanoveny právem procesním. Jedná se o procesní podmínky (resp. podmínky řízení). Termín podmínky řízení není zcela jednoznačný, neboť má tendenci v čtenáři vyvolávat dojem, že se jedná o takové podmínky, které musí být splněny v okamžiku zahájení řízení.¹ Tento dojem však není správný. Procesní podmínky lze totiž považovat za takové podmínky, za jejichž splnění může soud ve věci jednat a rozhodnout a současně se jedná o takové podmínky, které musí být splněny buď v okamžiku zahájení řízení, případně dodatečně nejpozději však v okamžiku vydání rozhodnutí ve věci samé.² Přičemž neexistuje žádný výčet procesních podmínek. Soudní praxe je ohledně toho, co lze považovat za procesní podmínky poměrně ustálená a považuje za ně zejména: pravomoc soudu, příslušnost soudu (věcnou, místní a funkční) a dále také překážku věci zahájené (litispedence) či věci rozsouzené (rei iudicatae), dále procesní subjektivitu účastníků řízení a také jejich procesní způsobilost, pokud jsou účastníci řízení zastoupeni, tak i podmínku jejich řádného zastoupení. Za další procesní podmínky je některými autory považována také povinnost, aby nezletilý nacházející se v postavení žalobce nebo jeho zástupce předložil soudu zvláštní souhlas s mimořádnou záležitostí (k podání projednávané žaloby) podle § 898 OZ a také například to, zda byl zaplacen soudní poplatek. Na těchto procesních podmínkách však nepanuje všeobecná shoda.³

Stejně tak jako neexistuje taxativní výčet procesních podmínek, není stanoveno ani pořadí jejich zkoumání a jejich hierarchie. Soud musí zkoumat procesní podmínky v každé věci individuálně. Soudní praxe se však zaměřuje prvotně na otázky civilní pravomoci soudu dle § 7 OSŘ, dále na požadavky týkající se účastníků řízení a pokud je účastník zastoupen i na doložení jeho právního zastoupení.⁴

¹ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 215. ISBN 978-80-7502-298-1.

² Hendrych, D. a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck. 2009. In: Beck-online [online] 2009 [cit. 8. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxha33envuw423zl5zgs6tfnuq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

³ Remeš, J. *Praktický úvod do civilního řízení sporného*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. In: Beck-online [online] 2022 [cit. 8. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpax4brgyzs423bgm>.

⁴ Remeš, Jiří, *Praktický úvod do civilního řízení sporného*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. In: Beck-online [online] 2022 [cit. 8. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpax4brgyzs423bgm>.

Z výše uvedeného vyplývá, že soud může vydat rozhodnutí ve věci samé jen za předpokladu, že jsou splněny procesní podmínky.⁵ Z § 103 OSŘ plyne, že soud přihlíží kdykoli za řízení k tomu, zda jsou splněny procesní podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé.⁶ Soud má povinnost postarat se o odstranění jejich případných nedostatků. Zda jsou splněny procesní podmínky, nezávisí na zahájení řízení ani na vzniku procesních práv a povinností. Platí, že pro zahájení řízení má vliv pouze to, zda byla podána žaloba. Řízení pak může pokračovat i přesto, že není odstraněn nedostatek procesních podmínek, soud ale nemůže ve věci samé rozhodnout, dokud není tento nedostatek odstraněn.⁷

Zda jsou v dané věci splněny procesní podmínky, zkoumá soud v průběhu celého řízení z úřední povinnosti a může tak činit i bez návrhu účastníků řízení. Nicméně účastníkům řízení nic nebrání, aby konkrétní nedostatek procesních podmínek vytkli například v rámci své procesní obrany.⁸

Soud by měl při kontrole toho, zda jsou splněny procesní podmínky postupovat podle tzv. pravidla 5P. Za prvé zkoumá, zda ve věci je oprávněn rozhodnout soud, tedy zda je dána jeho pravomoc případně, zda má rozhodnout jiný orgán. Dále soud zkoumá, zda konkrétní soud, u kterého byl podán návrh je oprávněn věc projednat a rozhodnout o ní, tedy zda je dána jeho věcná, místní a funkční příslušnost. Soud si dále musí zkontrolovat, zda se o stejném návrhu nevede před tímž soudem jiné řízení nebo zda o totožném návrhu již dokonce nerozhodl. A konečně musí soud zkoumat i to, zda je možné vést řízení s těmi, kteří by měli být účastníky řízení a dále, zda lze jednat s jejich zástupci. Soud tedy zkoumá, zda účastníci mají způsobilost být účastníky řízení a zda jejich zástupci, kteří je v řízení zastupují, jsou k tomu oprávněni.⁹

Pokud některá z podmínek absentuje, musí soud vždy zvažovat, zda se jedná o nedostatek odstranitelný nebo neodstranitelný.¹⁰ Na základě toho se nedostatky procesních podmínek obecně dělí na odstranitelné a neodstranitelné.

⁵ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 202. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁶ Zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 202. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁸ Tamtéž.

⁹ Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha II. § 79 - 180 občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 134. ISBN 978-80-7552-034-0.

¹⁰ Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck. 2009. In: Beck-online [online] 2009 [cit. 8. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxha33envuw423zl5zgs6tfnzuq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

Pokud nedostatek odstranit lze, učiní soud vhodné kroky k jejich nápravě. Mezi procesní podmínky, které lze odstranit se řadí například nedostatek věcné a místní příslušnosti, nedostatek procesní způsobilosti účastníka řízení nebo nedostatek plné moci zvoleného zástupce, apod. Mezi neodstranitelné procesní podmínky patří například věc pravomocně rozsouzená nebo nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení od jeho počátku.¹¹ Pokud nedojde k odstranění nedostatku procesní podmínky je zpravidla na místě, aby soud rozhodl usnesením o zastavení řízení. Tímto rozhodnutím se řízení končí bez meritorního projednání věci soudem.¹²

Procesní podmínky stejně jako jejich případné nedostatky zkoumá soud z úřední povinnosti. Splnění procesních podmínek v dané věci, soud účastníkům řízení nijak neoznamuje. Vyplývá to z toho, že se soud započne zabývat věcí samou. Účastníci řízení se mohou vyjadřovat k procesním podmínkám a vznášet námitky. Platí, že pravomocné rozhodnutí soudu lze napadnout žalobou pro zmatečnost, jejíž důvody tvoří zejména tvrzení nedostatku některé procesní podmínky, který nebyl za řízení před soudem odstraněn.¹³

1.1 Sporné procesní podmínky

Kromě výše uvedeného teoreticky existují ještě další procesní podmínky. Na těch ale mezi autory nepadá shoda a jsou tak považovány za sporné. Winterová mezi ně řadí podmínku řádně zahájeného řízení. Řízení může být zahájeno například podáním žaloby nebo vydáním rozhodnutí soudu. Tím dochází k zahájení řízení bez návrhu a v těch případech, kde je to přípustné nebo může být řízení zahájeno i postoupením věci. Existence této podmínky řádně zahájeného řízení sice není některými autory uznávána, nicméně platí, že nedostatek náležitě zahájeného řízení má podobné důsledky jako nedostatek jiných procesních podmínek. Bez řádně zahájeného řízení není možné, aby soud vydal meritorní

¹¹ Hendrych, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck. 2009. In: Beck-online [online] 2009 [cit. 8. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxha33envuw423zl5zgs6tfnzuzq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

¹² Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 202-203. ISBN 978-80-7380-714-6.

¹³ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 219-220. ISBN 978-80-7502-298-1.

rozhodnutí ve věci.¹⁴

Další spornou podmínkou je správné složení soudu, respektive podmínka rozhodování zákonným a nepodjatým soudcem a s tím související podmínka rozhodování ve správném obsazení soudu. Soud se má sám z úřední povinnosti těmito požadavky zabývat a v případě zjištěných nedostatků je napravit. Nedodržení těchto podmínek totiž může vést k zrušení rozhodnutí v odvolacím případně dovolacím řízení. Současně mimořádný opravný prostředek – žaloba pro zmatečnost dle § 229 OSŘ, tento nedostatek považuje za zmatečnostní důvod. Převažující názory však tyto požadavky mezi procesní podmínky neřadí, neboť jejich náprava se děje kdykoliv za řízení a jedná se o požadavky mimoprocesní povahy. Nedostatek těchto požadavků zabraňuje od okamžiku jejich zjištění pokračování v řízení, a tedy je vyloučeno i další zkoumání procesních podmínek.

Winterová jako další procesní podmínku uvádí i zaplacení soudního poplatku v těch typech řízení, která jsou zatížena poplatkovou povinností. Tato podmínka se blíží procesním podmínkám, neboť její nesplnění, může vést k zastavení řízení. V tomto případě je pak znemožněno vydání meritorního rozhodnutí ve věci soudem. Přes výše uvedené se zřejmě o procesní podmínku nejedná, jelikož se jedná spíše o požadavek mimoprocesní.¹⁵

2. PROCESNÍ PODMÍNKY V HISTORICKÉM VÝVOJI

K pochopení historického vývoje procesních podmínek je vhodné připojit kontext vývoje civilního procesu jako takového. Ohraničení, které bylo zvoleno je „zákoníkové“, tedy od vůbec první komplexní úpravy procesního práva ve Všeobecném řádu soudním (1781), přes Civilní řád soudní (1895) a Občanský řád soudní (1950), který předcházal aktuální procesní úpravě v Občanském soudním řádu (1964).

Stejně jako další středoevropská procesní úprava, vznikalo občanské právo procesní pod vlivem práva římského, které bylo postupně modifikováno a formalizováno regulami kanonického procesu. Určité místní prvky byly inkorporovány v českých zemích v Právech městských království českého (1579),

¹⁴ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 218-219. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹⁵ Tamtéž.

známějších jako „*Koldínův zákoník*“.¹⁶ Ale i v německých (rakouských) zemích docházelo k vývoji, který nakonec převážil v podobě tzv. obecnoprávního procesu. Stalo se tak na základě Obnoveného zřízení zemského (1627-1628) a k němu příslušných Deklaratorií a novel (1640) a Pragmatik (1753).¹⁷

2.1 Všeobecný řád soudní (1781)

O první, ovšem neúspěšnou, kodifikaci procesního práva se pokusila Marie Terezie v rámci univerzální kodifikace v roce 1776, přičemž procesní úprava již tehdy byla vyčleněna do vlastního předpisu. 1. května 1781 panovník Josef II. vyhlásil Všeobecný řád soudní¹⁸ – „*nejen chronologicky vůbec první výsledek kodifikačních snah, který se stal platným právem, ale ve skutečnosti opravdu první moderní zákoník cíleně se snažící překonat územní, personální (stavovský) i věcný partikularismus daného úseku právního řádu*“.¹⁹ Číslo 13 ve Sbírce zákonů soudních (Justizgesetzsammlung) bylo přiřazeno až zpětně, poté co císař 27. října 1785 rozhodl o vydání vůbec první číslované úřední sbírky zákonů.²⁰

Vzhledem ke skutečnosti, že Všeobecný soudní řád je psán ve „staročestíně“ případně němčině, byla možnost dohledání procesních podmínek omezena na informace vycházející primárně z učebnic zabývajících se historií českého civilního procesu. Ukázka originálního výtisku josefinského soudního řádu je přílohách této práce.²¹

Pravomoc nově vytvořených civilních soudů se odvozovala od státu, protože soudnictví bylo prohlášeno za „věc státní“. Došlo tedy k oddělení a postupnému zániku pravomoci feudální vrchnosti. Po soudcích začalo být vyžadováno právnické vzdělání a soudnictví bylo odděleno i od státní správy, přičemž vznikla třístupňová soudní soustava. Již existující Nejvyšší soudní dvůr ve

¹⁶ Vojaček, Ladislav; Schelle, Karel; Knoll, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. s. 508. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁷ Jánošíková, Petra; Knoll, Vilém; Rundová, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 117. ISBN 978-80-7380-251-6.

¹⁸ Wsšeobecný Rząd saudnj pro Czechy, Morawu, Slezsko, Rakausy nad a pod Ržekau Anasem, Sstyrsko, Korytany, Kránsko Gorycko, Gradisko, Tryest, Tyróly a přednj Zemi rakauské. Prodává se Kus geden neswázaný na Papjře kancelářským za 18. Kreycarůw, a na tiskářským za 12. Kreycarůw. We Wjdni, Wytisštěno v Ján. Tom. vrobe. z Trattnerůw, cýsařsko-králowského Kněh Tlačítele a Prodávatele dwořského Léta Páně. 1781.

¹⁹ Kindl, Vladimír. Všeobecný soudní řád Josefa II. a jeho knižní tisky z let 1781/82. *AUC IURIDICA*. Vol 56 No1 (2010), s. 177. ISSN 0323-0619.

²⁰ Malý, Karel; Soukup, Ladislav. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618-1918, sborník příspěvků*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006. s. 290-291. ISBN 80-246-1209-7.

²¹ Příloha č. 1, č. 2, č. 3.

Vídni doplňovaly apelační soudy jako druhá instance nově podřízených soudů první instance.²² V první instanci se z formálního hlediska ještě zachovaly zbytky stavovství. Veškeré sporné i nesporné záležitosti venkova byly svěřeny justičním úřadům pozemkové vrchnosti a ve městech magistrátním soudům. Pro šlechtice byl kompetentní zemský soud, jehož složení a fungování již bylo plně podřízeno státu. K tomuto soudu spadaly všechny civilní spory o nemovitosti, movitosti i obligace. Výjimku tvořily tzv. privilegované soudy pro spory obchodní a horní. Odvolacími soudy byly univerzální soudy apelační, jež rozhodovaly o řádných i mimořádných opravných prostředcích. Pokud po druhé instanci existovaly rozsudky vzájemně si odporující, existovala ještě možnost podání odvolání k Nejvyššímu soudnímu úřadu ve Vídni (Oberte Justizstelle). Místní příslušnost byla dána dle bydliště strany žalované.²³ Příslušnost soudu se mohla měnit dle typu řízení – řádné, mimořádné, ústní, písemné sumární nebo proces bagatelní. Ústní proces probíhal před řádným okresním soudem, ale strany se mohly dohodnout na písemnosti procesu nebo na smíšené variantě a také zda bude probíhat dle zákona nebo jejich dohody. Písemný proces poté probíhal před sborovým soudem. Sumární proces byl tehdejší zkráceným řízením pro zvláštní spory uvedené v zákoně a příslušným byl delegovaný okresní soud. Nejmodernějším typem procesu byl proces ve věcech bagatelních, který již obsahoval známé zásady dispoziční, ústní, účasti veřejnosti, arbitrárního pořádku a volného hodnocení důkazů. Pravomoc a příslušnost soudy zkoumaly ex offio, ale ostatní procesní podmínky musely být uplatněny žalovaným.²⁴

2.2 Civilní řád soudní (1895)

Josefínský soudní řád postupem času přestal vyhovovat vyvíjející se společnosti rakouského mocnářství, přesto platil více než 100 let. Rozvoj obchodu a techniky podnítil změnu s inspirací v procesní úpravě Francie a zejména v Německé říši z roku 1877. Autorem nové úpravy v podobě několika zákonů a uvozovacích norem se stal dr. Franz Klein.²⁵ Pro tuto práci jsou významné

²² Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 27. ISBN 978-80-7380-538-8.

²³ Schelleová, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde Praha a.s., 1997. s. 60-61. ISBN 80-7201-065-4.

²⁴ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 28-29. ISBN 978-80-7380-538-8.

²⁵ Schelleová, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde Praha a.s., 1997. s. 62. ISBN 80-7201-065-

především zákony č. 113/1895 ř. z. *civilní řád soudní* (dále jen ČŘS) a zákon č. 111/1895 ř. z. tzv. *jurisdikční norma*, jež nabyly účinnosti 1. ledna 1898. Normy jsou obecně považované za zdařilé a byly účinné do roku 1950 (přejat recepční normou, zákonem č. 11/1918 Sb.z. s n.), přičemž v Rakousku jsou platné dodnes v novelizovaných podobách.

Podmínky na straně soudu, tedy jeho pravomoc a příslušnost jsou řešeny v zákoně č. 111/1895 ř. z. *jurisdikční norma*. Jurisdikční norma nevymezuje pravomoc a příslušnost tak, jako tomu je nyní v OSŘ. Dle § 1 určuje pravomoc jako: „*Soudní moc v občanských právních věcech, pokud věci tyto nejsou přikázány zvláštními zákony jiným úřadům neb orgánům,*“ zároveň ale popisuje i soudní soustavu: „*se vykonává okresními soudy, okresními soudy pro obchodní a námořské věci, krajskými a zemskými soudy, obchodními soudy zemskými a nejvyšším dvorem soudním (soudy řádnými).*“²⁶ Dále ještě existovala celá řada soudů mimořádných. Je zajímavé, že soudní soustava se až tolik nezměnila. Logicky ubyly námořské soudy a specializované obchodní soudy (dnes specializované senáty v rámci soudů), ale jinak se pouze ze zemských soudů staly soudy vrchní. Československá republika soustavu prakticky kopírovala jen bez označení soudů jako zemských a vrchních zemských.²⁷ Okresní soudy byly výlučnými soudy první instance, kde do výše 500 zlatých rozhodoval samosoudce. Krajské soudy (v hlavních městech označeny jako zemské) fungovaly jako rekursní a odvolací vůči I. stupni a také jako prvoinstanční – sborový soud I. instance. Vrchní a zemské soudy rozhodovaly o opravných prostředcích a třetí instancí byl nejvyšší soudní dvůr, který rozhodoval o dovolání a rekursu.²⁸²⁹ Místní příslušnost byla určena bydlištěm fyzické osoby, respektive sídlem osoby právnické, která byla stranou žalovanou. Dle § 66 ČŘS: „*Obecný soud osoby určen jest jejím bydlištěm. Bydliště osoby nalézá se v tom místě, ve kterém usadila se s prokazatelným nebo z okolností na jevo jdoucím úmyslem, tam trvale se zdržovati...*“³⁰

4.

²⁶ Zák. č. 111/1895 ř. z., *o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma)*, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ Schelleová, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde Praha a.s., 1997. s. 63. ISBN 80-7201-065-4.

²⁸ Rekurs – „*řádný opravný prostředek přípustný vůči usnesením, který zásadně neměl odkladný účinek a důvody k jehož podání nebyly zákonem omezeny. V rekursu ovšem nebylo možno uvádět skutková nova, ledaže by jimi bylo vylíčení zmatečnosti předcházejícího řízení. Největší výhodou řízení o rekursu byla jeho rychlost: rekurs se nezasílal protistraně k vyjádření, ale ihned se předkládal nadřízenému soudu.*“ (Szalonnás, Ondřej. *O rekursu*. In: epravo.cz. 2016 [online] [cit. 14. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rekursu-102778.html>).

²⁹ Zák. č. 111/1895 ř. z., *o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma)*, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰ Zák. č. 111/1895 ř. z., *o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských*

Procesní podmínky na straně účastníka řízení jsou již řešeny přímo v ČŘS. Respektive zde je hned v § 1 řešena procesní způsobilost jako: „*Každý jest potud způsobilý jednati samostatně před soudem jako strana (způsobilost procesní), pokud se může samostatně platně zavazovati.*“ Ovšem, kdo „*se může platně zavazovati*“, zde vysvětleno není a je potřeba nepřímo pátrat v Obecném zákoníku občanském z roku 1811 (dále jen ABGB). Ani ten ale přímo neříká, kdo se může platně zavazovat. Ustanovení § 18 ABGB uvádí, že každý je způsobilý nabývat práv za podmínek, ustanovených zákony, což situaci moc nezjednodušuje. Až § 21 alespoň negativně vymezuje, kdo není způsobilý sám své záležitosti samostatně spravovat.³¹³² Osoby, kterým scházela procesní způsobilost, mohli být zastoupeni zmocněncem, advokátem nebo notářem, což je poměrně podrobně řešeno přímo v ČŘS. K nedostatku procesní způsobilosti „*budiž hleděno z úřední povinnosti v každém období rozepře*“.

Negativní podmínky nejsou v CSŘ uvedeny přímo, nýbrž zdá se, že se s nimi prostě počítá. Poprvé jsou zmíněny v úpravě řízení sporu senátem, ve druhé větě § 189 ČŘS. Konkrétně spolu s námitkou nepřislušného soudu, aby se o nich jednalo odděleně. Uvedeny jsou jako námitky zahájené rozepře a věci právoplatně rozsouzené. Mělo by se o nich rozhodovat při prvním roku, zda jsou vůbec přítomny, případně v přípravném řízení, pokud soud nenařídil jednání zvláštní.³³

2.3 Občanský soudní řád (1950)

Jak již bylo zmíněno výše, nově vzniklá Československá republika přejala svým prvním zákonem, tzv. recepční normou právní uspořádání rakouského a uherského řádu. V jednom státě tak platily dva právní řády, ČŘS a na Slovensku Uherský civilní soudní řád (zákon I/1911).³⁴ Na odstranění právního dualismu se

věcech právních (jurisdikční norma), ve znění pozdějších předpisů.

³¹ Zák. č. 946/1811 Sb. *obecný zákoník občanský*, ve znění pozdějších předpisů.

³² § 21 ABGB: „*Kdož pro nedostatek let, pro duševní vadu nebo jiné poměry nejsou způsobilí sami své záležitosti řádně spravovati, jsou pod zvláštní ochranou zákonů. Sem náležejí: děti, které ještě nedokonaly roku sedmého; nedospělci, kteří ještě nedokonali roku čtrnáctého; nezletilci, kteří ještě nedokonali roku dvacátého čtvrtého svého života; pak: zuřiví, šílení a blbí, kteří jsou užívání svého rozumu buď zcela zbaveni, neb alespoň nejsou s to poznati následky svých činů; rovněž ti, jimž, jakožto osobám prohlášeným za marnotratníky, soudce zakázal další správu jejich jmění; konečně nepřítomní a obce.*“

³³ § 252 Zák. č. 113/1895 ř. z., *o soudním řízení v občanských rozepřích právních* (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 32. ISBN 978-80-7380-538-8.

pracovalo od roku 1922. Budoucí právní úprava by v podstatě zaváděla rakouskou variantu práva i na Slovensku, což celostátní unifikační kongres v Bratislavě v roce 1937 neschvaloval a požadoval, aby bylo více přihlíženo i k úpravě slovenské. Historický vývoj však jakékoliv další práce na nové procesní úpravě přerušil. Až po únorovém převratu v roce 1948 nastal zlom a byl přijat zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.³⁵ Poté následovala právnická „dvouletka“, jejímž výsledkem se stal zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (obecný soudní řád), dále jen OSŘ (1950), s jehož účinností od 1. ledna 1951 skončila účinnost ČŘS a Uherského civilního soudního řádu.³⁶ Skončila účinnost dvou rozdílných právních řádů a česká a slovenská procesně právní úprava již byla zastřešena pouze tímto zákonem.

Procesní podmínky jsou již v tomto zákoně řešeny komplexně. Ustanovení § 3 OSŘ (1950) stanovuje pravomoc obecných soudů pro občanskoprávní věci. A zároveň částečně řeší i příslušnost. Základním článkem se stal okresní soud, který byl obecně soudem prvního stupně. Pro ten byl odvolacím soudem soud krajský, který byl výjimečně stupněm prvním, ale jen po přikázání nejvyšším soudem (ten pak byl případně soudem odvolacím). Soudní soustava tak byla dvoustupňová. Zvláštní a většina rozhodčích soudů byla zrušena.³⁷ Obecným soudem pro řízení v první stolici byl soud, v jehož obvodu měl účastník bydliště, případně sídlo právnické osoby. Zpravidla byla místní příslušnost dána obecným soudem osoby, proti níž návrh směřoval. V dalších případech rozhodoval nejvyšší soud nebo jak stanovil zvláštní zákon. Svou příslušnost soud zkoumal předtím, než započal jednat ve věci samé, a to z úřední povinnosti. Pravomoc byla soudem zkoumána v každém období řízení. Soud zkoumal, zda věc patřila do pravomoci obecných soudů nebo zda patřila do pravomoci některého zvláštního soudu anebo úřadu (orgánu veřejné správy).³⁸

Podmínky na straně účastníků byly řešeny nerozdílně od minulé i budoucí procesní úpravy. V § 24-29 byla řešena procesní způsobilost, konkrétně v § 24: „Každý může před soudem jako účastník samostatně jednat (procesní způsobilost) v takovém rozsahu, v jakém se může vlastními úkony zavazovat.“. Jaký je tedy

³⁵ Schelleová, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde Praha a.s., 1997. s. 64-65. ISBN 80-7201-065-4.

³⁶ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 34. ISBN 978-80-7380-538-8.

³⁷ Schelleová, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde Praha a.s., 1997. s. 65. ISBN 80-7201-065-4.

³⁸ Zák. č. 142/1950 Sb. o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.

rozsah, v jakém se může samostatně zavazovat je opět dohledatelné v hmotněprávní úpravě. Konkrétně § 9 a § 10 občanského zákoníku taktéž z roku 1950, který stanovoval způsobilost nabývat práv, a zavazovat se k právním úkonům v plném rozsahu dosažením zletilosti, tedy osmnáctým rokem života.³⁹ K případným nedostatkům soud přihlížel z úřední povinnosti po celou dobu řízení.

Negativní procesní podmínky nebyly příliš podrobně rozepsány. Nutnost zkoumání negativních procesních podmínek byla uvedena v § 57 písm. c) jako zkoumání pravomoci soudu.⁴⁰ Zda již nebylo v téže věci vydáno soudní rozhodnutí, které se stalo pravomocným, nebo že se nevede u tohoto nebo jiného soudu řízení o téže věci, jež ale bylo zahájeno dříve.

3. PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ SOUDU

Mezi procesní podmínky na straně soudu se tradičně řadí **pravomoc a příslušnost soudu**. Pravomoc soudu určuje okruh záležitostí, které jsou soudy v občanském soudním řízení oprávněny rozhodovat. Tato podmínka tedy říká to, jaký okruh právních otázek bude soud řešit. Na základě určení příslušnosti pak dochází ke stanovení konkrétního soudu, který věc projedná a rozhodne. Rozlišuje se na příslušnost věcnou, místní a funkční.

3.1 Civilní pravomoc soudu

Civilní pravomoc soudu je možné definovat jako okruh záležitostí, které jsou soudy oprávněny a povinny v občanském soudním řízení projednávat a rozhodovat.⁴¹ Zda konkrétní věc náleží do civilní pravomoci soudu, zkoumá soud z úřední povinnosti jako jednu z procesních podmínek po celou dobu trvání řízení. Zákonné vymezení civilní pravomoci soudu je zakotveno v § 7 odst. 1 OSŘ. V občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které plynou z poměrů práva soukromého, pokud je neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Takto vymezená civilní pravomoc je považována

³⁹ Zák. č. 141/1950 Sb. *občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ Zák. č. 142/1950 Sb. *o řízení ve věcech občanskoprávních* (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 94. ISBN 978-80-7502-298-1.

za tzv. obecnou pravomoc soudů, tedy za takovou pravomoc, která je zásadně dána vždy. To plyne z všeobecnosti soudní ochrany práv, která je považována za jeden ze základních atributů právního státu a je garantována státním donucením.⁴² Soudy však projednávají i jiné právní věci než ty, které vyplývají ze soukromoprávních vztahů. Jedná se zejména o takové věci, které svou povahou sice nejsou soukromoprávní, ale přesto jsou zákonem svěřeny do pravomoci právě soudů civilních. Příkladem může být jednání ve věcech kapitálového trhu dle § 316 z. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS) nebo rozhodování civilních soudů v rámci rozhodčího řízení, například ve věcech jmenování a vyloučení rozhodců nebo zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 z. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů.

Naopak ne všechny soukromoprávní věci řeší obecné soudy, v některých případech řeší soukromoprávní věci i správní orgány. Jedná se o takové věci, které byly z civilní pravomoci soudů vyňaty zákonem. K tomuto přenesení pravomocí dochází zejména ve věcech odborně náročných, kde jsou potřeba určitá speciální zajištění, k čemuž jsou správní orgány na rozdíl od soudů technicky, ale i personálně lépe vybaveny nebo se může jednat o věci, které jsou svým výskytem časté, ale zároveň právně i skutkově jednodušší. Jedná se o zúženou civilní pravomoc. Přitom platí, že i v těch případech, kde dojde k přenesení civilní pravomoci na správní orgán, je zachována soudní kontrola. Tyto věci se projednávají dle páté části OSŘ.⁴³

Aby soud mohl podle § 103 OSŘ zkoumat, zda je v konkrétní věci dána jeho pravomoc ve věci jednat a rozhodovat, musí podání obsahovat jednak stanovené náležitosti, ale zároveň musí být srozumitelné a určité, tak, aby bylo zřejmé, o jakou věc jde. Pokud tomu tak není, předseda senátu vyzve účastníka řízení k opravě nebo doplnění jeho podání a poučí ho o následcích nedoplnění. Pokud přes výzvu není podání řádně opraveno nebo doplněno a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud usnesením podání, kterým se zahajuje řízení, odmítne. K ostatním podáním soud nepřihlíží, dokud nebude sjednána náprava.⁴⁴

V některých, zákonem konkrétně stanovených případech naopak platí, že je vyloučeno, aby se určité věci projednávaly v jiném řízení než v řízení před soudy.

⁴² Havlíček in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 44. ISBN 978-80-7552-078-4.

⁴³ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 76-78. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 245/2006.

Jedná se o tzv. výlučnou pravomoc. Tato pravomoc se uplatňuje například v ústavním soudnictví, kdy dochází k posuzování ústavnosti zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení nebo také v trestním nebo správním soudnictví. Výlučná pravomoc se objevuje i v otázkách osobního stavu. Typicky se jedná o řízení jako je skončení a platnost manželství, určování otcovství, osvojení, prohlášení za mrtvého, a další.⁴⁵

Pravomoc soudu může být dotčena i rozhodčí smlouvou, na jejímž základě může být určitá věc projednána v řízení před rozhodci. Soud se rozhodčí smlouvou bude zabývat pouze k námitce žalovaného, který tuto námitku musí uplatnit nejpozději při jeho prvním úkonu ve věci samé. Pokud soud shledá, že rozhodčí smlouva existuje a současně pokrývá věcně projednávanou věc, řízení usnesením zastaví. Soud může ve věci sám rozhodnout, tehdy, pokud dojde ke zjištění, že není možné věc podrobit uzavřením rozhodčí smlouvy nebo pokud by zjistil, že rozhodčí smlouva je neplatná, případně, že vůbec neexistuje.⁴⁶

Pokud ve věci není dána pravomoc soudu, řízení zastaví a po právní moci takového rozhodnutí, postoupí věc příslušnému orgánu. Tímto orgánem mohou být například orgány moci výkonné, orgány profesní, zájmové a územní samosprávy. Pokud orgán, kterému byla věc postoupena, s postoupením věci souhlasí, proběhne řízení před ním, s tím, že účinky spojené s podáním původního návrhu, kterým došlo k zahájení řízení, zůstávají zachovány.⁴⁷ Soud věc nepostoupí v případě, že není dána pravomoc orgánu České republiky. Může nastat i opačná situace, a sice případ, kdy správní orgán, kterému byla věc soudem postoupena s postoupením věci nesouhlasí. V tomto případě dochází ke vzniku kompetenčního konfliktu mezi soudem a orgánem veřejné správy, který s postoupením věci nesouhlasí. Hovoříme tak o vzniku negativního kompetenčního konfliktu. Problematika řešení kompetenčních sporů je upravena v zákoně č. 131/2002, Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů.^{48,49}

⁴⁵ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s.96. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁴⁶ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 204. ISBN 978-80-7380-714-6

⁴⁷ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 96. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁴⁸ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 78. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁴⁹ Zákon svěřuje řešení kompetenčních konfliktů zvláštnímu orgánu – senátu složenému ze tří soudců Nejvyššího soudu a tří soudců Nejvyššího správního soudu. Řízení se před tímto senátem zahajuje na návrh. K podání návrhu jsou oprávněny jednak strany kompetenčního sporu a dále i účastníci řízení ve věci. Účelem tohoto řízení je rozhodnout o tom, jaký orgán má ve věci pravomoc rozhodnout. Proti rozhodnutí tohoto zvláštního senátu nejsou připuštěny opravné prostředky. (Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 78. ISBN

Slovenská právní úprava upravuje pravomoc civilního soudu pro soukromoprávní spory a jiné věci v § 3 a § 4 CSP. Obecně je tato problematika na Slovensku upravena podobně, jako je tomu u nás a to tak, že soudy projednávají a rozhodují soukromoprávní spory a jiné soukromoprávní věci, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují jiné orgány.⁵⁰ Dále se však zákonná úprava poměrně rozchází. Ustanovení § 7 odst. 2 OSŘ uvádí pravomoc civilního soudnictví i pro pátou část OSŘ. Toto v CSP vůbec nefiguruje. Civilní pravomoc slovenských soudů v těchto právních věcech je dána také, nicméně není upravena v CSP, ale v příslušných zvláštních zákonech. Števček tuto pravomoc charakterizuje jako rozšířenou pravomoc soudů. Zákony, které takto rozšiřují civilní pravomoc jsou z oblasti veřejného práva, zejména ze správního soudnictví. Ve stanovených případech pak civilní soud rozhoduje o zákonnosti postupu a rozhodnutí správního orgánu.⁵¹ Právě rozmělnění úpravy ustanovení z „páté části OSŘ“ mimo CSP do jednotlivých správních zákonů zvyšuje integritu CSP jako procesního zákona a důsledněji dělí civilní a správní pravomoc. Pokud správní úprava potřebuje přezkum a spadal by spor nebo přezkum k civilnímu soudu, tak na CSP odkáží sami a dále ustanovení v CSP jen využívají.

CSP v následujících ustanoveních řeší pravomoc rozhodcovského soudu jako soudu alternativního a zkoumání pravomoci slovenských civilních soudů ve vlastních ustanoveních. Tato blízkost pravomoci a jejího zkoumání a zjednodušení nepojednáváním o „páté části“ se jeví jako zdařilé.

3.2 Příslušnost soudu

Civilní pravomoc soudu stanovuje zejména to, jaké právní věci mají projednat a rozhodnout soudy v civilním procesu bez toho, aniž by byl určen konkrétní soud, který má ve věci jednat. Určení konkrétního soudu, který má ve věci jednat a rozhodnout se děje podle ustanovení o příslušnosti soudů. Za situace, kdy v rámci soudní soustavy České republiky existuje celá řada soudů, musí být

978-80-7380-714-6.).

⁵⁰ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 94. ISBN 978-80-7380-538-8.

⁵¹ Števček, Marek; Ficová, Svetlana; Baricová, Jana; Mesiarkinová, Soňa; Bajánková, Jana; Tomašovič, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2, vydanie*. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 93. ISBN: 978-80-7400-909-9.

stanoveny určité podmínky, na jejichž základě dojde k určení konkrétního soudu, na který se má účastník v dané věci obrátit. Současně vzniká povinnost tohoto soudu věc projednat a rozhodnout. Díky pravidlům příslušnosti dochází k vymezení působnosti konkrétních soudů v rámci soudní soustavy, pravomoc ji naopak určuje mimo rámec soudní soustavy vzhledem k orgánům, které do ní nepatří.⁵²

Pravidla vymezující příslušnost soudu, se řídí zásadami na základě, kterých se má dosáhnout toho, aby řízení proběhlo u toho soudu, který má k vedení řízení a k následnému rozhodnutí nejlepší možnosti. Tato zásada však neplatí bezvýjimečně, musí ustoupit například zvláštním požadavkům na specializaci a odbornost soudů. Existuje několik hledisek, podle nichž dochází k určování příslušnosti soudů. V některých případech působí i proti sobě. Mezi těmito hledisky je nutné zvolit jen ty nejdůležitější, a to i za cenu, že v některých případech nemusí být příslušný soud, který by byl pro dané řízení nejvhodnější.⁵³

Svoji příslušnost zkoumá soud jako jednu z procesních podmínek. Soud zkoumá věcnou a místní příslušnost v souladu s § 104a a § 104b OSŘ. Zkoumání funkční příslušnosti naopak není obvyklé, neboť k jejímu přenesení na soud vyššího stupně dochází přesně stanoveným procesním postupem.

Pravidla týkající se příslušnosti soudů lze dělit podle toho, zda dochází k úpravě rozsahu působnosti mezi soudy různých článků soudní soustavy nebo mezi soudy téhož článku. V prvním případě jde o příslušnost věcnou a funkční a ve druhém jde o příslušnost místní.⁵⁴

Kromě výše uvedených druhů příslušnosti soudů, lze v nauce civilního procesu rozlišovat i příslušnost kauzální, tak jak uvádí Zahradníková. Na základě podmínek kauzální příslušnosti dochází k určení konkrétního soudu oprávněného k projednání a rozhodnutí věci určitého druhu. Na základě zákona je projednávání a rozhodování věci určitého druhu svěřeno pouze některým konkrétně určeným soudům téhož článku soudní soustavy s přesně vymezenými územními obvody. Kauzální příslušnost v českém právním řádu není až na jedinou výjimku upravena. Tuto výjimku lze nalézt v § 39 odst. 2 z. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (dále jen zákon o soudech a soudcích), která určuje věcnou a místní příslušnost ve věcech průmyslového vlastnictví v první stupni

⁵² Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 113. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁵³ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 81. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁵⁴ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 113. ISBN 978-80-7502-298-1.

Městskému soudu v Praze.⁵⁵ Absence kauzální příslušnosti je největším rozdílem mezi českou a slovenskou úpravou příslušnosti civilních soudů.

Slovenská právní úprava na rozdíl od té naší upravuje v zákoně případy kauzální příslušnosti taxativně a velmi rozsáhle. V § 22 - 31 CSP nalezneme určení kauzální příslušnosti například ve věcech směnečných a šekových, v pracovněprávních sporech nebo v řízeních konkurzních. Zároveň k exekučnímu řízení je na Slovensku od 1. 4. 2017 kauzálně příslušný Okresní soud v Bánské Bystrici. Soud zkoumá kauzální příslušnost z úřední činnosti. Nedostatek v kauzální věcné příslušnosti je odstranitelným nedostatkem procesní podmínky.⁵⁶

Novela CSP v podobě zákona č. 150/2022 Z. z., účinná od 1. 1. 2023 se dotkla i příslušnosti věcné a místní. Vznikly Městské soudy Bratislava (4) a Košice z okresních soudů. U bratislavských soudů došlo k poměrně zajímavé věci, a to že každý ze soudů mimo obvyklou agendu bude hlavním soudem pro určitou kauzální agendu. Pro občanskoprávní agendu je tak v Bratislavě hlavním soudem Městský soud Bratislava IV.⁵⁷

3.2.1 Věcná příslušnost soudu

Na základě věcné příslušnosti dochází k určení soudů, které jsou jako soudy v prvním stupni příslušné věc projednat a rozhodnout. Jde především o určení toho, zda na prvním stupni bude ve věci rozhodovat okresní nebo krajský soud, či zda bude věcná příslušnost určena na základě jiných hledisek. Věcná příslušnost soudů je upravena v § 9 OSŘ a § 3 ZŘS. Tato ustanovení jsou založena na tom, že ve věci jsou v zásadě věcně příslušné okresní soudy, není-li stanoveno jinak. Pokud by naopak měla být stanovena věcná příslušnost jiného než okresního soudu, musí existovat výslovné zákonné ustanovení, neboť se jedná o výjimku z jinak obecné zásady. Věcná příslušnost krajských soudů je stanovena v § 9 odst. 2 OSŘ. V § 9 odst. 3 OSŘ je pak dána věcná příslušnost Nejvyššího soudu.⁵⁸

⁵⁵ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 102. ISBN 978-80-7380-538-8.

⁵⁶ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 102-103. ISBN 978-80-7380-538-8.

⁵⁷ Sita, Tasr. *V Bratislave a Košiciach budú mestské sudy, počet krajských sa nemení*. In: Sme.sk 2022 [online] [cit. 15. 3. 2023]. <https://korzar.sme.sk/c/22895445/v-bratislave-a-kosciach-budu-mestske-sudy-pocet-krajskych-sa-nemeni.html>.

⁵⁸ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9.

Věcnou příslušnost zkoumá soud v průběhu celého řízení z úřední povinnosti. Soud věcnou příslušnost zkoumá vždy podle okolností, které tu byly v době zahájení řízení. V průběhu trvání řízení nemají žádné změny vliv na věcnou příslušnost. Pro soud je z hlediska posuzování věcné příslušnosti podstatný předmět sporu, který je vymezen skutkovými okolnostmi, které jsou vylíčeny v žalobním návrhu. Pokud účastník řízení pochybí a podá svůj návrh k věcně nepřislušnému soudu, může svým vadným postupem oddálit konečné rozhodnutí soudu ve své věci, a i proto je v jeho zájmu, aby si před podáním návrhu otázku věcné příslušnosti soudu řádně vyjasnil. Dle § 11 odst. 1 OSŘ platí pro určení věcné příslušnosti zásada *perpetuacio fori*, tedy skutečnosti rozhodné pro posouzení věcné příslušnosti platí po celou dobu trvání řízení.⁵⁹ Platí, že ve věci nesmí rozhodnout soud, který je k rozhodnutí konkrétní věci věcně nepřislušný. Pokud by totiž ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud, předmětné rozhodnutí by bylo zatíženou podstatnou vadou, která by vedla ke zrušení rozhodnutí v případném odvolacím nebo dovolacím řízení.⁶⁰

Nedostatek věcné příslušnosti je takový nedostatek procesní podmínky, který na rozdíl od nedostatku příslušnosti místní nelze zhojit a příslušnost soudu založit tím, že soud započne ve věci jednat.⁶¹

Pokud soud dojde k názoru, že není ve věci věcně příslušný nebo tak namítá některý z účastníků řízení, soud postupuje nejprve tak, že vyzve ostatní účastníky ke sdělení svého stanoviska k této otázce. Poté soud bez ohledu na to, zda účastníci svůj názor k otázce případné věcné nepřislušnosti soudu vyjádřili nebo ne, předloží spis k rozhodnutí vrchnímu nebo Nejvyššímu soudu. Zda soud věc předloží k rozhodnutí vrchnímu nebo Nejvyššímu soudu je odvislé od stupně soudní soustavy.⁶²

Věcnou příslušnost civilních soudů CSP stanovuje v § 12. I na Slovensku jsou soudy prvního stupně obvykle soudy okresní a soudní soustava je zde

vyd. Praha: Leges, 2018. s. 114-115. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁵⁹ Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 435. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁶⁰ Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 87. ISBN 978-80-7552-078-4.

⁶¹ Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Havlíček Brain Team. s. 87. ISBN 978-80-7552-078-4.

⁶² Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha II. § 79 - 180 občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 139-140. ISBN 978-80-7552-034-0.

třístupňová. Výjimku nalezneme v § 31 CSP v řízení o abstraktní kontrole ve spotřebitelských sporech, kde soudem rozhodujícím v prvním stupni je krajský soud. Na Slovensku jsou tak krajské soudy až na výše uvedenou výjimku soudy odvolacími a Nejvyšší soud je pak soudem dovolacím. Úkolem Nejvyššího soudu je rovněž sjednocovat judikaturu.⁶³ Svou příslušnost zkoumají slovenské soudy ex offo po celou dobu řízení a případně postupují věc jinému příslušnému soudu.

3.2.2 Místní příslušnost soudu

Ustanovení § 11 odst. 1 OSŘ a § 4 ZŘS stanoví, že řízení se koná u soudu, který je ve věci příslušný k vydání rozhodnutí. Tedy, řízení se koná u takového soudu, který je ve věci nejen věcně, ale zároveň i místně příslušný. Platí, že i při zkoumání místní příslušnosti se uplatňuje zásada *perpetuacio fori* (trvání příslušnosti) - pro určení místní příslušnosti jsou relevantní okolnosti, které existovaly v době zahájení řízení, pokud se tyto okolnosti v průběhu řízení změní, nemá to vliv na určení příslušnosti. Za výjimku z této zásady lze považovat institut přenesení příslušnosti, vzniká tak výlučná místní příslušnost. Uplatňuje se zejména u těch řízení, které z povahy věci trvají delší dobu. Ohledně zkoumání místní příslušnosti platí, že soud ji může zkoumat pouze do té doby, než započne jednat ve věci samé, zpravidla do té doby, než vyzve na prvním jednání účastníky k přednesům, nebo než vydá rozhodnutí. Po tomto okamžiku může soud zkoumat místní příslušnost jen kvůli námitce účastníka, a to pouze tehdy, pokud ji uplatní při prvním svém úkonu ve věci. Pokud soud do této doby nerozhodne o své místní nepřislušnosti, musí věc projednat a rozhodnout podle zákonných pravidel, i tehdy, pokud jeho místní příslušnost dána není. Pokud má soud za to, že k projednání a rozhodnutí věci není místně příslušný, rozhodne o své místní nepřislušnosti a po právní moci takového usnesení postoupí věc soudu místně příslušnému. V případě, že tento soud s postoupením věci nesouhlasí, předloží věc k rozhodnutí nadřízenému soudu.⁶⁴

Není vyloučeno, že v některých věcech, bude místně příslušných více

⁶³ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 101. ISBN 978-80-7380-538-8.

⁶⁴ Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 108-109. ISBN 978-80-7380-538-8.

soudů.⁶⁵ Pravidla místní příslušnosti nám určují, jaký konkrétní soud ze všech soudů věcně příslušných je oprávněn věc projednat a rozhodnout. Přitom platí, že místně příslušným soudem je zejména obecný soud žalovaného. Tato zásada zakládá obecnou místní příslušnost ve sporném řízení. Tato zásada se neuplatňuje ve všech případech. V některých věcech je příslušnost soudu upravena jako fakultativní – příslušnost na výběr daná. Žalobce si může vybrat, u kterého věcně příslušného soudu podá svoji žalobu. Může ji podat jednak u obecného soudu žalovaného, případně si může vybrat i jiný místně příslušný soud. V § 88 OSŘ zákon taxativně vypočítává řízení, u kterých je daná výlučná místní příslušnost. Výlučná místní příslušnost má přednost před obecnou místní příslušností a také před příslušností danou na výběr (příslušností fakultativní). Určení místně příslušného soudu na základě podmínek obecné místní příslušnosti se použije pouze pro řízení sporná, kdy naopak v nesporných řízeních má své místo především příslušnost výlučná. Kromě výše uvedených druhů místní příslušnosti je možné ve věcech vztahů mezi podnikateli vyplývající z podnikatelské činnosti uzavřít prorogační dohodu. Tento postup výslovně upravuje § 89a OSŘ. Současně není vyloučeno ani to, aby si účastníci řízení písemně dohodli na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně, než který by byl jinak místně příslušný. Dohoda mezi účastníky nemůže být uzavřena ve věcech, kde zákon stanoví výlučnou místní příslušnost. Naopak věcnou příslušnost si účastníci řízení dohodou upravit nemohou.⁶⁶

V ZŘS je místní příslušnost soudu upravena jak v obecné části zákona, tak i pro jednotlivá zvláštní řízení, které podléhají úpravě tohoto zákona. Dle § 4 ZŘS je k řízení příslušný obecný soud osoby, v jejíž zájmu se řízení koná, pokud není stanoveno jinak. Obecný soud se určuje na základě pravidel zakotvených v § 85 OSŘ. Platí, že obecným soudem nezletilého, který není plně svéprávný, je ten soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů případně na základě soudního rozhodnutí své bydliště. V řízení o pozůstalosti je místně příslušným soudem ten soud, v jehož obvodu měl zůstavitel v době smrti evidováno místo trvalého pobytu. Pokud nelze určit soud podle těchto pravidel, je místě příslušným ten soud, v jehož obvodu měl zůstavitel naposledy bydliště, pokud bydliště neměl nebo ho nelze zjistit, je jím místo, kde se naposledy zdržoval. Pokud nelze ani na

⁶⁵ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 115. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁶⁶ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 83-84. ISBN 978-80-7380-714-6.

základě těchto předpokladů určit místní příslušnost zůstavitele, je jím soud, v jehož obvodu se nacházel zůstavitelův nemovitý majetek. V řízeních o rozvodu manželství je příslušný ten soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště na území České republiky, za předpokladu, že v tomto obvodu bydlí alespoň jeden za manželů. Pokud takový soud není, je příslušný obecný soud toho manžela, který návrh na zahájení řízení nepodal. Pokud nelze učít příslušnost soud na základě tohoto hlediska, je jím obecný soud manžela, který návrh na zahájení řízení podal. V řízení týkající se osvojení je místně příslušným soudem obecný soud osvojence.⁶⁷

Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 937/2009 judikoval, že místní příslušnost soudu zaujímá v rámci úpravy procesních podmínek zvláštní režim. Zatímco k tomu, zda jsou splněny ostatní podmínky řízení, přihlíží soud kdykoliv v průběhu řízení, zkoumání místní příslušnosti se soustřeďuje pouze na samotný počátek řízení. V případě, že došlo k podání žaloby u místně nepřislušného soudu a tento soud započal ve věci samé jednat nebo pokud rozhodl ve věci samé bez jednání, nemůže již vyslovit svoji místní nepřislušnost z vlastní iniciativy. Pokud i samotný účastník řízení promešká příležitost iniciovat rozhodnutí soudu o jeho místní příslušnosti, nebo pokud neuplatnil námitku nedostatku místní příslušnosti při prvním úkonu, který mu příslušel, pak již není možné využít procesní postup, jímž by bylo možné zhojit tento stav – zahájení řízení u místně nepřislušného soudu. V takovém případě již místní příslušnost za žádných okolností zkoumat nelze a nedostatek místní příslušnosti procesního soudu je tak v důsledku koncentrace řízení zakotvené v ustanovení § 105 odst. 1 OSŘ zhojen.⁶⁸

Za splnění zákonem daných předpokladů může dojít k prolomení zásady zákonného soudu. Jde o tzv. delegaci vhodnou, tedy o přikázání věci z důvodu vhodnosti dle § 12 odst. 2 OSŘ. K tomu dochází pouze ve výjimečných případech, zejména tehdy pokud by projednání věci jiným, než místně příslušným soudem ve svém důsledku znamenalo hospodárnější a rychlejší průběh řízení. Předpoklady pro využití tohoto institutu mohou spočívat v postavení účastníků nebo předmětu řízení. Delegaci vhodnou může iniciovat, jak soud sám, případně ji mohou navrhnout i samotní účastníci řízení. Předtím, než k tomu dojde, je nutné, aby si soud zajistil k tomuto úkonu stanovisko všech účastníků řízení. O přikázání věci

⁶⁷ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 86. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soud České republiky ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 937/2009.

z důvodu vhodnosti rozhoduje soud, který je nejbližše společně nadřízen příslušnému soudu a soudu, kterému má být věc přikázána.⁶⁹⁷⁰

Místní příslušnost je v CSP řešena v ustanoveních § 13 - 21. Tyto ustanovení navazují na pravomoc a věcnou příslušnost soudu. Obecně je tato část slovenské civilní úpravy přehlednější, ale významově se od české neliší. Je ostatně převzatá z původního ustanovení § 84 občianského súdneho poriadku, který CSP předcházela, v Česku nadále platný jako OSŘ.⁷¹ CSP rozlišuje obecnou místní příslušnost, osobní místní příslušnost, dále výlučnou a místní příslušnost danou na výběr.

3.2.2.1 Obecná místní příslušnost soudu

Pravidla obecné místní příslušnosti spočívají v tom, že k řízení je příslušný obecný soud žalovaného případně účastníka, proti kterému návrh směřuje. Obecný soud žalobce naopak nemá pro stanovení místní příslušnosti soudu žádný vliv. Vymezení obecného soudu žalovaného podle rozlišení toho, o jaký subjekt práva se jedná (fyzická osoba, právnická osoba, podnikající fyzická osoba, insolvenční správce, stát, obec a vyšší územně samosprávný celek) lze nalézt v § 85 OSŘ.

Přičemž platí, že obecným soudem **fyzické osoby** je soud, v jehož obvodu má fyzická osoba své bydliště, pokud nemá bydliště, tak soud, v jehož obvodu se zdržuje. Pojmem bydliště je míněno místo, kde osoba bydlí v úmyslu se tam zdržovat trvale, což nemusí být její místo trvalého pobytu vedené v evidenci obyvatel. Pokud má fyzická osoba více bydlišť, pak obecným soudem fyzické osoby jsou všechny tyto soudy. Pokud by soud nemohl zjistit, na jakém místě má fyzická osoba bydliště, případně kde se zdržuje, je dána místní příslušnost soudu, v jehož obvodu má osoba evidované místo trvalého pobytu v informačním systému evidence obyvatel.

⁶⁹ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 87-88. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁷⁰ Od delegace vhodné lze rozlišovat delegaci nutnou, která se uplatní v těch případech, pokud dojde k vyloučení soudců daného soudu z důvodu podjatosti. Tento soud pak nemůže řízení vést, projednat a rozhodnout o ni. (Právo21. *Systémová podjatost soudců*. In: Právo21. 2020 [online] [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné na: <https://pravo21.cz/pravo/systemova-podjatost-soudcu>).

⁷¹ Števíček, Marek; Ficová, Svetlana; Baricová, Jana; Mesiarkinová, Soňa; Bajánková, Jana; Tomašovič, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2, vydanie*. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 154. ISBN: 978-80-7400-909-9.

Obecným soudem pro **právníkové osoby a podnikající fyzické osoby** je to soud, v jehož obvodu má sídlo. Pokud nemá podnikající fyzická osoba sídlo, určuje se její obecný soud podle stejných hledisek jako v případě nepodnikající fyzické osoby.

Pro stát, obec a vyšší územní samosprávný celek platí jiné podmínky pro učení jejich obecné místní příslušnosti. V případě **státu** je jeho obecným soudem soud, v jehož obvodu má sídlo organizační složka státu, pokud nejde na základě tohoto hlediska určit obecný soud, je jím soud, v jehož obvodu nastala skutečnost, která zakládá uplatněné právo. Obecným soudem **obce** je soud, v jehož obvodu má obec své území. Obecným soudem **vyššího územně samosprávného celku** je soud, v jehož obvodu mají sídlo jeho orgány.

A konečně obecným soudem **insolvenčního správce** je soud, v jehož obvodu má své sídlo.⁷²

Ustanovení § 86 OSŘ stanovuje, jak postupovat v případě, že žalovaný nemá obecný soud, případně ho nemá v České republice. Pokud se jedná o osobu, která je občanem České republiky, je ve věci příslušný soud, v jehož obvodu měl v České republice poslední známé bydliště. Proti osobě, která nemá žádný příslušný soud v České republice, lze uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu je její majetek. V případě, že se jedná o zahraniční osobu, je dána příslušnost soudu, v jehož obvodu má tato osoba svůj závod nebo organizační složku závodu.⁷³

Přitom platí, že obecným soudem účastníka je vždy okresní soud. Pokud je k projednání a rozhodnutí věci příslušný krajský soud a místní příslušnost se řídí obecným soudem účastníka, je místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu se nachází obecný soud účastníka.⁷⁴

3.2.2.2 Příslušnost daná na výběr

Zákonné zakotvení místní příslušnosti na výběr dané je upraveno v § 87 OSŘ. Příslušným soudem může být soud v jehož obvodu má žalovaný své bydliště, soud, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy,

⁷² Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 116. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 117. ISBN 978-80-7502-298-1.

soud, v jehož obvodu je umístěna organizační složka závodu fyzické nebo právnické osoby, pokud se spor týká této složky. Dále soud, v jehož obvodu je sídlo osoby, která organizuje regulovaný trh, jde-li o spor z obchodu, je soud, v jehož obvodu se nachází platební místo, je-li uplatňováno právo ze směnky, šeku nebo z jiného cenného papíru nebo soud v jehož obvodu se nachází sídlo komoditní burzy ve sporech plynoucí z obchodování na komoditní burze.⁷⁵

O příslušnosti dané na výběr lze uvažovat pouze ve sporném řízení. Záleží na žalobci, jaký výběr provede, tedy zda žalobu podá u obecného soudu žalobce, případně zda provede výběr dle § 87 OSŘ.⁷⁶

3.2.2.3 Výlučná místní příslušnost soudu

Pokud je ve věci dána výlučná místní příslušnost dle § 88 OSŘ řízení ve věci musí proběhnout u tohoto soudu, nikoliv u obecného soudu účastníka, případně u soudu daného na výběr. V § 88 v písm. a) až i) OSŘ jsou stanoveny případy, za kterých se výlučná místní příslušnost soudu uplatňuje. Soud, který rozhodoval o rozvodu manželů, je příslušný i k řízení o vypořádání společného jmění nebo jiného majetku (písm. a)). Dále se jedná o soud, v jehož obvodu se nachází nemovitá věc, v tomto případě je příslušný k řízení o právu týkající se této nemovité věci (písm. b)). Soud, u kterého probíhá řízení o pozůstalosti, je příslušný i k rozhodnutí sporu, který souvisí s řízením o pozůstalosti (písm. c)). Dále soud, u kterého probíhalo řízení o úschovách, je příslušný, jde-li o rozhodnutí, že ten, kdo odporoval vydání předmětu úschovy žadateli, je povinen s ním souhlasit (písm. d)). Dále soud, u kterého je prováděn výkon rozhodnutí, je příslušný, pokud se vede řízení o vyloučení věci z výkonu rozhodnutí nebo o rozhodnutí o pravosti, výši, skupině nebo pořadí pohledávek přihlášených k rozvrhu (písm. e)). Dále soud, v jehož obvodu má sídlo organizační jednotka železničního dopravce, je příslušný, týká-li se spor na straně žalovaného této jednotky (písm. f)). Dále soud, u něhož probíhá řízení, jde-li o žalobu podle § 91a OSŘ (písm. g)). Dále soud, v jehož obvodu byla provedena dražba, jde-li o věc veřejné dražby podle zákona o veřejných dražbách (písm. h)). Konečně soud, který je obecným soudem žalobce,

⁷⁵ Zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 85. ISBN 978-80-7380-714-6.

jde-li o ochranu držby práva k věci, není-li touto věcí věc nemovitá (písm. i)).⁷⁷

3.2.2.4 Prorogační dohoda

V § 89a OSŘ je zakotvena možnost ve věcech týkajících se podnikatelských vztahů mezi podnikateli, uzavřít prorogační dohodu. Na základě prorogační dohody si její účastníci mohou sjednat odlišnou místní příslušnost, než která je stanovena v zákoně. Nicméně platí, že prorogační dohodu nelze uzavřít ve věcech, kde je dána výlučná místní příslušnost. Prorogační dohoda musí být mezi podnikateli uzavřena předem a musí být k žalobě přiložena.⁷⁸

3.2.3 Funkční příslušnost soudu

Zákonné zakotvení funkční příslušnosti je v § 10 a § 10a OSŘ. Na základě funkční příslušnosti dochází k určení příslušnosti soudu z hlediska toho, který soud rozhodoval v prvním stupni a na základě toho, který soud bude rozhodovat o řádných opravných prostředcích.⁷⁹ Tedy zatímco na základě věcné příslušnosti dochází k vymezení okruhu působnosti mezi jednotlivými články soudní soustavy z pohledu toho, jaký soud má rozhodovat v prvním stupni, funkční příslušnost nám určuje rozsah působnosti soudů různých článků soudní soustavy při postupném projednávání věci v jednotlivých instancích.⁸⁰ V § 10 OSŘ je stanoveno, že krajské soudu rozhodují o odvoláních proti rozhodnutím okresních soudů. O odvolání proti rozhodnutím krajských soudů rozhodujících v prvním stupni rozhodují soudy vrchní. Ustanovení § 10a OSŘ stanoví, že o dovoláních proti rozhodnutí krajských nebo vrchních soudů, pokud rozhodovaly jako soudy odvolací, rozhoduje Nejvyšší soud.

Z usnesení senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo

⁷⁷ Zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁸ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 9. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 118. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁷⁹ Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 82. ISBN 978-80-7552-078-4.

⁸⁰ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s.71. ISBN 978-80-7380-571-5.

265/2003 plyne, že: „*Opravným prostředkem pro přezkoumání rozhodnutí krajského soudu vydaného v řízení v prvním stupni je podle ustanovení § 201 o. s. ř. odvolání, pokud to zákon nevyklučuje. Občanský soudní řád proto také neupravuje funkční příslušnost soudu pro projednání dovolání proti takovému rozhodnutí. Jelikož nedostatek funkční příslušnosti je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, Nejvyšší soud řízení o „dovolání“ proti rozhodnutí soudu prvního stupně, které touto vadou trpí, podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. zastaví“.⁸¹*

Úprava funkční příslušnosti na Slovensku je v podstatě shodná s úpravou české, dle ustanovení § 34 a § 35 CSP je strohá a výstižná. O odvolání proti rozhodnutí okresního soudu rozhoduje na Slovensku krajský soud, pokud není stanoveno jinak a o dovolání rozhoduje Nejvyšší soud.⁸²

4. PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ ÚČASTNÍKŮ ŘÍZENÍ

Aby bylo možné ve věci meritorně rozhodnout, nestačí jen splnění podmínek na straně soudu, podmínky musí být splněny i na straně účastníků řízení. Každý z účastníků, který v řízení vystupuje, musí požívat způsobilosti být účastníkem řízení, tj. být nadán **procesní subjektivitou** a zároveň být **procesně způsobilý**, tedy způsobilý samostatně jednat před soudy. Procesní nezpůsobilost je možné nahradit **řádným zastoupením** procesně nezpůsobilého účastníka. Zastoupení může vzniknout na základě zákona, rozhodnutím soudu nebo plnou mocí zmocnitele. V tu chvíli přechází nutnost splnění podmínky procesní způsobilosti na zmocněnce. Zpravidla jsou i tyto podmínky na straně účastníků posuzovány na základě údajů v žalobě nebo návrhu na zahájení řízení, ale soud může provádět vlastní šetření či vyzvat účastníky k doplnění údajů.⁸³

⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 265/2003.

⁸² Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 103. ISBN 978-80-7380-538-8.

⁸³ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018. s. 217. ISBN 978-80-7502-298-1.

4.1 Procesní subjektivita

Ustanovení § 19 OSŘ stanovuje že: „*Způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má právní osobnost; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.*“ Definice právní osobnosti se v občanském právu procesním překrývá s hmotněprávní formulací: „*Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.*“⁸⁴ Zajímavý je rozpor v pohledu na právní osobnost, tím pádem i právní subjektivitu, mezi Winterovou a Dvořákem. Dle Winterové je způsobilost být účastníkem přiznána každému, kdo má právní osobnost. Při řešení právní subjektivity se odvolává na hmotněprávní úpravu jako na správné a „*asi jediné myslitelné*“.⁸⁵ Avšak podle Dvořáka nelze procesní subjektivitu ztotožnit pouze s právní osobností. Procesní subjektivitu v podstatě rozšiřuje o existenci zájmů osoby, které „*v hmotněprávní sféře nemají žádného nositele*“.⁸⁶ Příkladem může být vymazaná obchodní společnost v řízení o zrušení zápisu o výmazu do obchodního rejstříku.⁸⁷ Tato osoba má chráněný zájem na zvrácení svého zániku výmazem, a brání se u soudu, přestože vlastně již nemá právní osobnost. S možností ochrany i tohoto práva, a tedy širším vyjádřením procesní subjektivity bych se ztotožňoval s Dvořákem. Podmínka procesní subjektivity vztahená na právní osobnost je odstranitelná, protože může dojít k zápisu do příslušného rejstříku i v průběhu řízení, a tak tento nedostatek odpadne. Nedostatek procesní způsobilosti nesmí existovat primárně v době, kdy soud vydává rozhodnutí ve věci samé. Při zahájení řízení to problém být nemusí.⁸⁸ Soud i právní subjektivitu zkoumá z úřední povinnosti ihned po zjištění vlastní pravomoci v průběhu celého řízení.⁸⁹ Obecná praxe, ale stanovuje, že neexistence procesní subjektivity je nedostatkem podmínky řízení, který nelze odstranit. Procesní subjektivita nebo také způsobilost být účastníkem řízení přináší osobě právo být v řízení nositelem práv, ale zavazuje ji i k určitým povinnostem. Právní osobností a právní subjektivitou jsou nadány fyzické i právnické osoby, veřejnoprávní korporace, ústavy a stát. Tohoto práva se nemohou vzdát, a to ani částečně.

⁸⁴ § 15. Zák. č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018. s. 132. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁸⁶ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 93. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁸⁷ Usnesení Ústavního soudu České republiky, ze dne 31. 5. 2005, sp.zn. IV.ÚS 43/05.

⁸⁸ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 93-94. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁸⁹ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 90. ISBN 978-80-7380-571-5.

Ustanovení § 61 CSP formuluje procesní subjektivitu jako: „*Procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva.*“ Slovenská úprava procesní subjektivitu přiznává osobám, které mají způsobilost mít práva a povinnosti, ale přímo právní osobnost nezmiňuje. Možnost přiznání procesní subjektivitě přiznané zákonem zůstává stejná jako v naší právní úpravě.⁹⁰ Rozdílem je neužití spojení „*způsobilost být účastníkem řízení*“, právě vztah k řízení je upraven v § 60 CSP v pojmu „sporové strany“. Slovenská úprava se tak týká přímo procesní subjektivitě jako takové, což je modernější přístup zejména v zpřesnění terminologie.⁹¹ Významově se dále jedná především o možnost figurovat jako subjekt procesněprávního vztahu v občanském soudním řízení.

Fyzické osoby jsou způsobilé být účastníkem řízení technicky vzato již od svého početí. Na dosud nenarozenou osobu (tzv. nasciturus) právo nahlíží jako na již narozené dítě a rezervuje mu práva včetně procesních, a tedy i procesní subjektivitu, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Zejména se jedná o možnost figurovat v dědických řízeních. Dítě se musí narodit živé, jinak se na něj nahlíží, jako by nikdy nebylo.⁹² Každý člověk je plně způsobilý být účastníkem řízení od narození do smrti. Procesní subjektivita tedy zaniká smrtí fyzické osoby nebo prohlášením za mrtvého, ke dni pravomocného rozsudku soudu. Na rozdíl od smrti pouhá nezvěstnost účastníka nezpůsobuje zastavení řízení, protože účastníkovi s neznámým pobytém může předseda senátu určit opatrovníka.⁹³ Soud ex offio ověřuje procesní subjektivitu fyzických osob za pomoci lustrace v centrální evidenci obyvatel. K zastavení řízení vede situace, kdy účastník zemře ještě před zahájením řízení, v tom případě soud vydá usnesení dle § 104 odst. 1 OSŘ a řízení bez dalšího zastaví. Pokud by účastník zemřel až v průběhu řízení, jedná soud dle § 107 odst. 2 OSŘ s nástupci účastníka.⁹⁴ Zpravidla se bude jednat o dědice, tedy univerzální sukcesory, kteří vstoupí do řízení v tom stavu, v jakém se nacházelo

⁹⁰ § 61. Zák. 160/2015 Z.z., *civilný sporový poriadok*, ve znění neskorších predpisov.

⁹¹ Števček, Marek; Ficová, Svetlana; Baricová, Jana; Mesiarkinová, Soňa; Bajánková, Jana; Tomašovič, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2, vydanie*. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 254-255. ISBN: 978-80-7400-909-9.

⁹² § 25. Zák. č. 89/2012 Sb. *občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ § 29 odst. 3; § 107. Zák. č. 99/1963 Sb. *občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁴ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 121. ISBN 978-80-7552-078-4.

v době úmrtí původního účastníka. Dle ustanovení § 107 odst. 1 OSŘ soud posoudí povahu věci, zda pak může v řízení pokračovat. „*Povahou věci se z hlediska ustanovení § 107 odst. 1 OSŘ rozumí hmotněprávní povaha předmětu řízení a spočívá v posouzení, zda práva a povinnosti, o něž v řízení jde, přešla (mohla přejít) podle hmotného práva ze zaniklého účastníka na někoho jiného. Povaha věci brání v pokračování řízení zejména tam, kde práva a povinnosti, o něž v řízení jde, jsou vázány podle hmotného práva na osobu účastníka řízení a nepřecházejí na právní nástupce. Jedná se o tzv. osobnostní práva.*“⁹⁵

Na procesní subjektivitu nemá vliv, zda fyzická osoba je občanem cizího státu, stačí, že je způsobilá dle státu obvyklého pobytu nebo dle českého právního řádu.

Právnícké osoby mají právní osobnost a s tím spojenou procesní subjektivitu od svého vzniku až do svého zániku, jak stanovuje § 118 OZ. Vznik právnícké osoby je spojen se dnem zápisu dané osoby do veřejného rejstříku, přičemž tak může být učiněno na principu evidence nebo registrace. Soud procesní subjektivitu ověřuje z dálkově přístupných veřejných rejstříků. Praxe soudu tento úkol usnadňuje, protože účastníci by měli k žalobě přiložit dané výpisy, jako doklady vlastní procesní subjektivity, tak i subjektivity strany žalované.⁹⁶ Procesní subjektivita osoby může být založena i na základě zákona nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci, kterým právníckou osobu zřídí.⁹⁷ Cizozemské právnícké osobě postačí nabytí subjektivity dle právního řádu vzniku nebo dle českého právního řádu. Zánik právnícké osoby je zpravidla spojován s výmazem z příslušného rejstříku.⁹⁸ Ve fázi likvidace, které může výmazu předcházet, je procesní subjektivita stále zachována.⁹⁹ V případě finálního zániku právnícké osoby likvidací nebude v naprosté většině případů žádného nástupce, a proto bude případné probíhající řízení zastaveno dle § 107 odst. 5, věta první OSŘ.¹⁰⁰ Procesní

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3109/2011.

⁹⁶ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 129. ISBN 978-80-7552-078-4.

⁹⁷ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 95. ISBN 978-80-7478-986-1.

⁹⁸ Obchodní, spolkový, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, společenství vlastníků jednotek, obecně prospěšných společností.

⁹⁹ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 131. ISBN 978-80-7552-078-4.

¹⁰⁰ Doležal in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha II. § 79 - 180 občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 165-166. ISBN 978-80-7552-034-0.

subjektivita není vázána na rozlišení soukromoprávní nebo veřejnoprávní korporace, způsobilost být účastníkem řízení mají oba typy právnických osob.

Stát je považován za právnickou osobu dle § 21 OZ, a tedy pro soukromoprávní účely je způsobilým účastníkem řízení. Stát není výjimečným účastníkem řízení a procesní subjektivitu nutně potřebuje i proto, že je zřizovatelem organizačních složek státu a dalších subjektů, které procesní subjektivitu nemají. Je častou chybou, že některá ze složek státu je žalována, ale účastníkem způsobilým figurovat v řízení je stát. Například žalobce za žalovaného označí Ministerstvo financí namísto státu – Česká republika – Ministerstvo financí.¹⁰¹ Praxe je pro žalobce přívětivá a ukládá soudu povinně zjistit, která organizační složka je příslušná v konkrétním sporu a tu přibírá do řízení. Projeví se to tak, že soud s jednou složkou přestane jednat a začne jednat se správnou, aniž by o to vydával rozhodnutí.¹⁰² Způsobilost být účastníkem řízení mezi organizačními složkami státu může různě přecházet, dle typu soudních řízení, kdy například v služebním vztahu složka příslušná je, ale jinak ji nahrazuje v řízení stát.

Zákon může přiznat způsobilost být účastníkem řízení i subjektům bez právní osobnosti.¹⁰³ Výjimečně je tomu tak pokud to vyžaduje účel řízení, kde je dle § 35 a 35a OSŘ zapojeno Státní zastupitelství nebo Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. *Ad hoc* zákon přiznává procesní subjektivitu i jiným subjektům (Česká národní banka, orgán obce, finanční orgány, správní orgány, okresní správa sociálního zabezpečení...), u kterých většinou byl daný případ již řešen nebo naopak jen on může učinit podání u soudu.

Soud nemůže ignorovat žádné podání, i když jsou subjekty evidentně bez způsobilosti být účastníkem řízení. To platí i pro podání myšlená ve vtipu. I proto soud v průběhu celého řízení zkoumá, zda jsou všichni účastníci k účastenství způsobilí a splňují tuto procesní podmínku. Účastníci tomu napomáhají přesným označením ostatních účastníků již v podání. Je-li označen nezpůsobilý účastník, soud dle § 43 odst. 1 OSŘ vyzve účastníka k opravě či doplnění, pokud nedojde k nápravě, soud řízení zastaví dle § 43 odst. 2 OSŘ. Soud vyzve účastníka k opravě nebo doplnění dle § 43 odst. 1 OSŘ všech stanovených náležitostí nebo opravy

¹⁰¹ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 126. ISBN 978-80-7552-078-4.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 2. 6. 2005, sp.zn.: 30 Cdo 629/2005.

¹⁰³ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018. s. 133. ISBN 978-80-7502-298-1.

neurčitosti nebo nesrozumitelnosti. Dále určí lhůtu a poučení jej, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Např. „*Zašlete soudu ve lhůtě 15 dnů od doručení této výzvy listiny osvědčující Vaši právní subjektivitu, název, sídlo a způsob jednání.*“ V případech, kdy je z obsahu podání nepochybné, že nejde o nepřesnost nebo omyl účastníka a z podání nebo případných doplnění stále není zřejmé, kdo by měl být účastníkem řízení, tak soud řízení přímo zastaví dle § 104 odst. 1 ve spojení s § 19 OSŘ. Žádného podání se nemůže soud bez dalšího „zbavit“, aniž by postupoval dle § 43 odst. 1 OSŘ.¹⁰⁴

Pokud by nedostatek spočíval v nesprávném označení účastníka, který způsobilý být účastníkem řízení ani být nemůže, tak judikatura nabádá soud k dohledání správného subjektu, který byl třeba jen nesprávně označen, anebo toho, koho měl navrhovatel v úmyslu. Jedná se například o situace, kdy účastník označí *Magistrát hlavního města Prahy* místo *hlavní město Praha*. Soud má účastníka poučit a vyzvat k doplnění a nezastavovat řízení pro neodstranitelnou procesní podmínku, protože je zřejmé, kdo měl v řízení vystupovat.¹⁰⁵ Do těchto situací zasahuje § 17 odst. 2 OZ, který zakazuje uložit povinnost tomu, kdo osobou není a „*přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního případu náleží.*“ Je tak také bráněno potenciálním negativním důsledkům uložením povinnosti tomu, kdo není povinným.¹⁰⁶

Pokud účastník ztratí procesní subjektivitu až v průběhu řízení, tak soud bude rozhodovat o procesním nástupnictví a buď bude v řízení dále pokračovat nebo řízení zastaví dle § 107 OSŘ. Slovenský CSP řeší ztrátu procesní subjektivity v § 62 a následujících. Samotné postupy soudů se neliší od české úpravy, ale právě v CSP obsažená návaznost řešení ztráty procesní subjektivity na ustanovení vůbec stanovující její podmínky (§ 61 CSP), se zdá vhodné. Slovenští právníci, tak mají většinu problematiky na jednom místě.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 320-321. ISBN 978-80-7552-078-4.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 26 Cdo 30/2010.

¹⁰⁶ Hamuřáková, Klára; Petrov Křiváčková, Jana; Šínová, Renáta a kol. *Civilní proces. Casebook*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2018. s. 51-52. ISBN 978-80-7598-248-3.

¹⁰⁷ § 63; § 65. Zák. 160/2015 Z.z., *civilný sporový poriadok*, ve znení neskorších predpisov.

4.2 Procesní způsobilost

Dle § 20 odst. 1 OSŘ: „Každý může před soudem jako účastník samostatně právně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém je svéprávný.“ Procesní úprava se opět jako u procesní subjektivity opírá o hmotněprávní úpravu. Zde je důležitá definice svéprávnosti, protože právě o ni se opírá možnost samostatně jednat u soudu. „Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“, dle § 15 odst. 2 OZ. Procesní subjektivity i způsobilosti se účastník nemůže vzdát, a to ani částečně, ale procesní způsobilost nemusí mít každý účastník. Na druhou stranu je možné, aby účastník mohl právně jednat, i když procesní způsobilost vůbec nemá nebo může jednat jen do určité míry. Jedná se o výjimečné případy propůjčení procesní způsobilosti účastníkům, zpravidla dle ZŘS (§ 403 odst. 3, § 431 odst. 2, § 469 odst. 3, § 481 odst. 2 ZŘS).¹⁰⁸¹⁰⁹ Dále je možné jednat prostřednictvím zvoleného zástupce, což bude popsáno v samostatné podkapitole.

Svéprávnost, tedy možnost být procesně způsobilý, může být omezena. Omezení svéprávnosti je možné pouze na základě zákona, konkrétně Občanského zákoníku § 55-65. Omezením může vzniknout nedostatek procesní podmínky, který je ovšem odstranitelný. Lze tak procesní nezpůsobilost nahradit učiněním vhodných opatření soudem, zpravidla přibráním a ustanovením zákonného zástupce nebo opatrovníka. V řízení je možné pokračovat, ale bez možnosti rozhodnutí ve věci samé. Pokud by se nepodařilo procesní nezpůsobilost odstranit, tak řízení soud zastaví.¹¹⁰ Tento nedostatek může být dán na začátku, ale může nastat i v průběhu řízení, takže soud opět zkoumá tuto procesní podmínku po celou dobu řízení. Úkony učiněné účastníkem nesplňujícím podmínku procesní způsobilosti nemají žádné účinky. Ale není tomu tak v řízení, ve kterém se teprve procesní nezpůsobilostí zabývá. Zde je nutné na účastníka nahlížet jako na způsobilého.¹¹¹ V § 23 OSŘ je ustanovení způsobující výjimku, kdy bude na základě rozhodnutí předsedy senátu povinně zastoupena osoba, která není plně

¹⁰⁸ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 98-99. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁰⁹ § 35 odst. 3 Zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů: „Návrh na zrušení nebo změnu rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o omezení svéprávnosti, může podat i ten, komu byla omezena svéprávnost.“; § 368 odst. 2: „Nezletilý, který dovršil 16 let věku, má v řízení plnou procesní způsobilost.“

¹¹⁰ § 104 odst. 2. Zák. č. 99/1963 Sb. *občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹¹ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 99. ISBN 978-80-7478-986-1.

nesvéprávná, ale přesto by mohla jednat samostatně, pokud to vyžadují okolnosti případu.

Slovenský CSP v § 67 stanovuje procesní způsobilost v rozsahu v jaké má osoba „*spôsobilosť na právne úkony*“, což je prakticky stejné jako v OSŘ. Obecně pro fyzické osoby, právnické osoby a stát si však CSP výrazně pomáhá hmotněprávními paragrafy v Občianském zákonníku. Na rozdíl od české úpravy v Občianském zákonníku chybí ustanovení upravující obecnou způsobilost k právním úkonům. Ustanovení určující procesní způsobilost jednotlivých osob jsou umístěna v příslušných oddílech fyzických, právnických a dalších osob. Toto uspořádání Občianského zákoníku se nezdá úplně praktické vůči procesnímu právu.¹¹²

Fyzické osoby nabývají procesní způsobilost plnou svéprávností, tedy dovršením 18. roku života. Procesní způsobilost je možné získat uzavřením manželství s přivolením soudu případně přiznáním svéprávnosti nezletilému rozhodnutím soudu, jedná se o tzv. *emancipaci*.¹¹³ I takové fyzické osoby požívají právo právně jednat vlastním jménem v plném rozsahu.¹¹⁴

Hmotněprávní úprava OZ, konkrétně § 31 přiznává omezenou svéprávnost, tedy i procesní způsobilost i nezletilým, avšak pouze do povahy úkonů přiměřeným rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. Hodnocení neprobíhá individuálně, ale podle obecných kritérií, které odpovídají příslušné věkové skupině.¹¹⁵ Článek 12 Úmluvy o právech dítěte říká: „*Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.*“¹¹⁶ České

¹¹² § 8, §20 Zák. 40/1964 Zb., *občianský zákonník*, ve znení neskorších predpisov.

¹¹³ § 30 odst.2; §37. Zák. č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁴ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 100. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹¹⁵ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 132. ISBN 978-80-7552-078-4.

¹¹⁶ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb, o sjednání Úmluvy o právech

soudy jsou tímto vázány a povinny zkoumat názor nezletilého dítěte na souzenou věc. Pro posouzení je důležitá pouze schopnost dítěte formulovat názory. Pokud to dítě zvládne, tak má možnost vyjádřit svůj názor, byť procesně způsobilé není. Právě otázka věku a na něj navázaná možnost se aspoň vyjádřit způsobuje výraznou nejednoznačnost judikatury.

Pro výše zmíněné, ale i následující řádky je velmi důležitý náleží Ústavního soudu I. ÚS 1041/14. Komplikaci posuzování uznatelnosti omezeného právního jednání spatřuje v § 31 OZ. Je totiž rozdíl mezi právně závazným jednáním (např. uzavřením přepravní smlouvy) a právním jednáním v řízení před soudem. Jednání před soudem vyžaduje větší nároky na vyspělost osoby než pouhé chápání řízení. Přesto například podání učiněné nezletilým není možné ignorovat a soud jej musí posoudit v nejlepším zájmu dítěte. Podání může být přijato a soud následně nezletilému ustanoví opatrovníka. Fyzická osoba nesplňující podmínku 18 let by měla být jednoznačně zapojena do řízení v rozsahu své vyspělosti, ale plně svéprávná dle § 20 odst. 1 OZ není a není tak ani procesně způsobilá. Zcela výjimečně a odůvodněně procesní způsobilost může být přiznána po individuálním posouzení. Procesně nezpůsobilé fyzické osoby mohou jednat v zastoupení, zpravidla zákonným zástupcem bez konfliktu zájmů.¹¹⁷ O zastoupení bude pojednáváno níže.

Právnícké osoby nenabývají procesní způsobilost plynutím času, ale mají ji od svého vzniku zapsáním do veřejného rejstříku společně se způsobilostí být účastníkem řízení. Vzhledem k tomu, že právnícká osoba jako taková je právní fikce, tak za ni vždy musí jednat nějaká fyzická osoba.¹¹⁸ Řešení procesní způsobilosti právníckých osob, tedy kdo bude reálně za právníckou osobu jednat, nevyužívá pomoci hmotněprávní úpravy, ale je čistě procesněprávní a uvedené v § 21 OSŘ. Dle těchto ustanovení za právníckou osobu jedná nejčastěji člen statutárního orgánu, který je předsedou statutárního orgánu, pověřený člen nebo ta fyzická osoba, kterou statutární orgán mandatoval. Dále je možné toto zástupné jednání svěřit zaměstnanci, prokuristovi nebo vedoucímu odštěpného závodu, pokud se jedná o věci jeho se týkající. Jedná se o alternativní výčet a je na právnícké osobě koho pověří jednáním v řízení.¹¹⁹ Výjimkou jsou situace, kdy je na

dítěte.

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 4. 12. 2014, sp.zn.: I. ÚS 1041/14.

¹¹⁸ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 94. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹¹⁹ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 94. ISBN

právníckou osobu uvalena nucená správa, v tom případě za ni jedná nucený nebo dočasný správce, dokud to vyžaduje její účel. Dále je stanovena nemožnost jednání fyzické osoby, jejíž zájmy se rozcházejí se zájmy zastoupené právnícké osoby. Ještě je možné, aby za právníckou osobu jednala osoba úplně jiná, což buď stanoví OSŘ nebo zvláštní zákon.¹²⁰

Jednání fyzické osoby není zastoupením ve smyslu § 24 OSŘ, ale jsou to přímé procesní úkony dané právnícké osoby. Jednat může vždy jediná osoba k tomu způsobilá, toto oprávnění jednat je předmětem zkoumání této procesní podmínky. Nedostatek procesní způsobilosti právnícké osoby může být odbourán ustanovením opatrovníka právnícké osobě, pokud by existovalo riziko prodlení. Kdo bude za právníckou osobu jednat, si musí vyřešit sama právnícká osoba.¹²¹ Nedostatek procesní způsobilosti může nastat, pokud existují rozpory mezi zájmy právnícké osoby a zájmy fyzické osoby, jež je oprávněna za ni jednat nebo existuje spor o to, kdo touto fyzickou osobou je. Dalším případem může být neexistence jakékoliv fyzické osoby, která za právníckou osobu má jednat (například jediný jednatel odstoupil z funkce). Pokud existuje nebezpečí z prodlení, tak soud právnícké osobě jmenuje procesního opatrovníka dle § 29 odst. 2 OSŘ.¹²²

I procesní způsobilost právníckých osob je zkoumána v průběhu celého soudního řízení. Způsobilost soud ověřuje lustrací v příslušném veřejném rejstříku. Narazí-li soud na řádně existující, ale nefungující právnícké osoby, tak řízení dokončí s využitím fiktivního doručování do datové schránky nebo na rejstříkovou adresu. Taková situace může nastat u předlužených společností, které fungují jako tzv. prázdné schránky. V případě již zaniklé právnícké osoby, která nemá právního nástupce, soud řízení zastaví, protože osoba nemá způsobilost být účastníkem ani procesní způsobilost.¹²³

Stát nemá procesní způsobilost a není způsobilý samostatně jednat před soudy. Stát je způsobilý právně jednat v řízení je jen prostřednictvím svých organizačních složek, které jsou k danému řízení příslušné. Judikatura NS říká:

978-80-7380-571-5.

¹²⁰ § 21. Zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018. s. 134. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹²² Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 101. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹²³ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 135. ISBN 978-80-7552-078-4.

„Stát je způsobilý před soudem jednat jen prostřednictvím státního orgánu, jehož se věc týká; pracovník tohoto státního orgánu, popřípadě pověřený pracovník jiného státního orgánu pak za stát činí procesní úkony.“¹²⁴ Ohledně majetkových věcí za stát vystupuje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Reálně jednající jsou tedy pověřeni zaměstnanci organizační složky nebo zaměstnanec pověřený generálním ředitelem „majetkového úřadu“.¹²⁵ Primárně pro majetkové zájmy státu je procesní způsobilost odvozována od § 20 odst. 2 OSŘ, který legitimizuje osoby zastupující stát jako účastníky, ale přímo procesní způsobilost nezakládá. Organizační složka státu tedy nemá způsobilost být účastníkem řízení ani procesní způsobilost.¹²⁶

Procesní způsobilost řadí i slovenský CSP mezi procesní podmínky na straně účastníků, bez jejichž splnění nemůže meritorně rozhodnout. Ke splnění přihlíží v kterémkoliv stádiu řízení a pokud učiní zjištění o chybějící procesní způsobilosti, tak činí vhodná opatření k její nápravě. CSP kvalifikuje problém nedostatku procesní způsobilosti jako odstranitelný, a to zejména využitím procesního zastoupení v podobě zákonného zástupce nebo opatrovníka.¹²⁷ Řešení ztráty procesní způsobilosti zastoupením je upravena v § 68 CSP a požadavky na zastoupení v § 69 tamtéž. Jedná se opět o paragrafy přímo navazující na řešené ustanovení, to je velmi praktické.

4.2.1 Zastoupení účastníka

Je-li to vhodné nebo nutné, je možné, aby účastníka před soudem zastupovala osoba jiná. Aby toto bylo možné, je potřeba doložit oprávnění k zastoupení již při prvním úkonu, který ta osoba činí. Zastoupením jednající osoba zakládá práva a povinnosti osobě zastoupené a jedná jejím jménem. Není možné, aby zastupující osoba měla zájmy v rozporu s osobou zastoupenou. Procesní právo rozlišuje zastoupení na základě zákona (dle § 22-23 OSŘ), na základě rozhodnutí

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 26. 11. 2003, sp. zn.: 20 Cdo 349/2003.

¹²⁵ § 21a. Zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁶ Jirsa, Vančurová in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 135. ISBN 978-80-7552-078-4.

¹²⁷ Števček, Marek; Ficová, Svetlana; Baricová, Jana; Mesiarkinová, Soňa; Bajánková, Jana; Tomašovič, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2, vydanie*. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 262-263. ISBN: 978-80-7400-909-9.

soudu (dle § 29-31 OSŘ) a zastoupení na základě plné moci (dle § 24 a následující OSŘ). Jedná se o procesní zastoupení přímé a podle druhu zastoupení může zástupce činit veškeré úkony nebo jen vymezené úkony.¹²⁸ Procesní úprava opět vychází z hmotněprávní úpravy v OZ, kde je uvedena obecná úprava zastoupení (§ 436 a násl. OZ).¹²⁹

Ve slovenském CSP je zákonné zastoupení a zastoupení na základě rozhodnutí soudu uvedeno ve společném § 68 odst. 1. Využívá k tomu negativní pohled na způsobilost účastníka: „*V rozsahu, v akom nemá fyzická osoba spôsobilosť samostatne konať pred súdom, koná za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník.*“ Procesním opatrovníkem je myšleno právě zastoupení na základě rozhodnutí soudu, což vyplývá z § 68 odst. 2 CSP. Úprava procesního opatrovnictví je v CSP upravena podrobněji než zákonné zastoupení. To je mnohem více upraveno v třetí hlavě slovenského Občianského zákoníku.¹³⁰ Zastoupení na základě plné moci, respektive *splnomocnenia* je v CSP upraveno poměrně podrobně a výrazně se neliší od české právní úpravy. Nicméně slovenská právní úprava procesního zastoupení se zdá být poměrně nesourodá a výrazněji rozprostřená do délky procesního i hmotněprávního zákoníku, tudíž výše zmíněná efektivita návaznosti paragrafů se lehce vytrácí.

Zákonné zastoupení je možné pouze u fyzických osob a určuje, že osoba musí být zastoupena zákonným zástupcem nebo opatrovníkem. Zastoupení je nutné v případě nedostatku procesní způsobilosti. Může se jednat o osobu nezletilou nebo naopak o osobu zletilou, která je na svéprávnosti omezena. Svěprávnosti, ale není možné fyzickou osobu zbavit úplně. Osobu ještě nesvéprávnou zastupují zpravidla rodiče, poručník, případně osvojitel. V případě konfliktu zájmů soud ustanovuje tzv. kolizního opatrovníka. Již zletilá osoba může být ve svéprávnosti omezena, ale již v řízení o omezení svéprávnosti jí musí být ustanoven opatrovník dle § 34 ZŘS.

Nedostatek procesní způsobilosti fyzické osoby je odstranitelný nedostatek procesní podmínky a nemusí vést k zastavení řízení. Může dojít k přerušení řízení, pokud účastník ztratí procesní způsobilost v průběhu řízení, ale jen do doby, než bude zastoupen výše zmíněnými zástupci. Pro osoby nezletilé ještě existuje

¹²⁸ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 114. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹²⁹ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 96. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹³⁰ Zák. 40/1964 Zb., *občianský zákoník*, ve znení neskorších predpisov.

možnost získání procesní způsobilosti tzv. zploletněním, tedy přiznáním plné svéprávnosti soudem (dle § 37 OZ).¹³¹

Ustanovení § 23 OSŘ stanovuje: „*Vyžadují-li to okolnosti případu, může předseda senátu rozhodnout, že fyzická osoba, která není plně svéprávná, musí být v řízení zastoupena svým zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, i když jde o věc, v níž by jinak mohla jednat samostatně.*“ Tento institut přiznává v procesní rovině vyšší míru ochrany plně nespovědným osobám, přestože nezasahuje do hmotněprávní definice svéprávnosti osoby. Jedná se o zajištění zastoupení v řízení před soudem, protože jednání před soudem je považováno za složitější než vztahy hmotněprávní. To jednoznačně potvrzuje již zmíněné rozhodnutí Ústavního soudu I. ÚS 1041/14, které tím zakládá individualizaci tohoto rozhodnutí.¹³² Vše není bez výjimky. ZŘS stanoví, že i osoby bez plné svéprávnosti, mají procesní způsobilost a mohou činit procesní úkony.¹³³

Zastoupení na základě rozhodnutí soudu je možné v podobě ustanovení opatrovníka. Zpravidla se jedná o situace, kdy hrozí prodlení, účastníci řízení o dědictví nejsou známí, není znám pobyt účastníka a podobně. Soud by primárně měl ustanovit opatrovníka, jen když je to naléhavé, jinak řízení přerušit a vyčkat na ustanovení opatrovníka opatrovníckým soudem.¹³⁴ Procesní opatrovník je opatrovníkem jen pro dané řízení a jeho skončením jeho funkce zaniká. Ustanovení opatrovníka není cílem, ale pouze prostředkem k zajištění ochrany práv účastníka v řízení.¹³⁵ Jedná se o institut zajištění práv účastníka i pro případy, kdy sám účastník není schopen se po delší než přechodnou dobu vyjadřovat nebo komunikovat se soudem ze zdravotních důvodů (tzv. postulační způsobilost). Dle § 29a OSŘ, tak může účastník učinit i do budoucna, pokud takové omezení u sebe očekává. Takový účastník není omezen na procesní způsobilost a po zrušení opatrovnictví soudem se může svých procesních práv znovu ujmout. Zpravidla bude opatrovníkem ustanovena osoba blízká nebo určená účastníkem

¹³¹ Dvořák in Lavický, Petr a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 114-115. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹³² Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 4. 12. 2014, sp.zn.: I. ÚS 1041/14.

¹³³ ZŘS – možnost podat návrh na povolení uzavření manželství (§ 367), možnost podat návrh na změnu či vrácení svéprávnosti (§ 35 odst. 3), být procesně způsobilý jako rodič starší 16 let v řízení o osvojení (§ 431 odst. 2) apod.

¹³⁴ Hrdlička in Lavický, Petr a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 135. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹³⁵ Korbek, Jirsa in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016.* Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 220-221. ISBN 978-80-7552-078-4.

v předběžném prohlášení, případně advokát.¹³⁶ Taková osoba samozřejmě musí být procesně způsobilá.

Zastoupení opatrovníka rozhodnutím soudu je na rozdíl od zákonného zastoupení možné i pro právnické osoby, navzdory tomu, že ty jsou obecně procesně způsobilé od svého vzniku do zániku.¹³⁷ O tom soud rozhodne, pokud opět hrozí nebezpečí prodlení a není tu osoba oprávněná jednat za právnickou osobu, nebo její jednání může být sporné. Pokud nehrozí nebezpečí z prodlení soud vyčká v přerušném řízení do vyřešení například zmocněním zmocněnce procesní plnou mocí.¹³⁸ Nejčastějším důvodem nutnosti ustanovení opatrovníka právnické osoby je spor o to, kdo je statutárním orgánem, a tedy kdo je oprávněn za ni jednat. Ustanovený opatrovník je, ale ustanoven *ad hoc* pro účely daného řízení a statutárním orgánem se nestává.¹³⁹

Zastoupení na základě plné moci se od zákonného zastoupení a zastoupení na základě rozhodnutí soudu liší primárně tím, že se jedná o dobrovolné smluvní zastoupení. Nejedná se o odstraňování nedostatku procesní způsobilosti, ale o přenesení své plné procesní způsobilosti na osobu jinou, když účastník nechce nebo nemůže jednat sám. Zmocnitel udělí zmocněnci plnou moc a ten za něj činí procesní úkony v daném řízení. Zastoupeny mohou být fyzické i právnické osoby, ale i stát.¹⁴⁰ Zástupcem, ale vždy může být jen jedna fyzická osoba, až na několik výjimek.¹⁴¹ Pokud by mělo být zástupců více nebo nebylo by zřejmé s kým má soud jednat, vyzve soud přímo účastníka, aby tento nedostatek odstranil.

Účastník může udělit prostou plnou moc, která opravňuje zmocněnce jen k některým úkolům nebo může udělit plnou procesní moc, která je určena pro celé řízení a nelze ji omezit. Obě se udělují písemně nebo ústně do protokolu. Svě oprávnění dokládá zastupující již během prvního úkonu ve věci. Pokud by tak

¹³⁶ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. s. 136-137. Praha: Leges, 2018. s. 134. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹³⁷ Korbelt, Jirsa in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 225. ISBN 978-80-7552-078-4.

¹³⁸ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 96. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹³⁹ Korbelt, Jirsa in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 225. ISBN 978-80-7552-078-4.

¹⁴⁰ Hrdlička in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 118-119. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁴¹ Dle § 26 OSŘ – oborová organizace může zastupovat svého člena, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v otázkách výživného, právnická osoba dle zvláštního předpisu v případech různých diskriminací, autorská asociace v případě autorů, zvláštní právnickou osobou vzniklou k ochraně práv cizinců, pracovních práv cizinců a další.

neučinil, vznikne nedostatek podmínky řízení, který je ovšem odstranitelný. Plná moc může zaniknout jejím odvoláním ze strany zastoupeného, výpovědí zástupcem, jeho úmrtím nebo zánikem, plnou mocí rozhodnutí v řízení, pro nějž byla určena nebo ztrátou procesní způsobilosti zástupce. Plná moc udělená advokátovi jen pro určité úkony je neplatná, advokátovi stejně jako notáři může být udělena pouze procesní plná moc.¹⁴² Zastoupení je možné obecným zmocněncem, patentovým zástupcem, notářem, ale nejběžněji advokátem.

5. NEGATIVNÍ PROCESNÍ PODMÍNKY

Jak již bylo zmíněno v úvodu diplomové práce, české občanské právo procesní rozlišuje pozitivní a negativní procesní podmínky. Negativními procesními podmínkami jsou překážka *litispence*, tj. překážka zahájeného soudního řízení, a překážka *rei iudicatae*, tedy věc příslušným soudem pravomocně rozhodnutá. Společným principem těchto překážek je zamezení dvojímu projednání, respektive dvojímu rozhodnutí ve stejné věci. Jedná se o princip známý jako *ne bis in idem*, ne dvakrát o tomtéž.

Je zajímavé, že soud příslušný k rozhodnutí o překážce *litispence*, může nakonec rozhodovat o překážce *rei iudicatae*. Stane se tak přirozeně tím, že řízení první, které je také předmětem posouzení řízení druhého, je pravomocně rozhodnuto dříve, než dojde k zastavení druhého řízení. Druhé řízení bude tak jako tak zastaveno usnesením, avšak na základě *rei iudicatae*. Negativní překážka zůstává zachována.

Ke zjištění jedné nebo druhé negativní podmínky zpravidla dochází až námitkou účastníka, neboť soud se to z údajů žaloby dozvědět nemůže, pakliže u něj nebylo vedeno i první řízení k němuž má vedené spisy.¹⁴³

Slovenské soudy zkoumají negativní procesní podmínky řízení stejně jako české po celou dobu soudního řízení. Při jejich neodstranění nebo nemožnosti odstranění je řízení zastaveno. Upraveno v § 161 CSP.¹⁴⁴

¹⁴² Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 98-101. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹⁴³ Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. s. 96-97. Praha: Leges, 2018. s. 218. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹⁴⁴ Zák. 160/2015 Z.z., *civilný sporový poriadok*, ve znení neskorších predpisov.

5.1 Totožnost věci

K posouzení, zda se jedná o již jednou zahájené či pravomocně skončené řízení, a tedy o potenciální překážku litispedence nebo rei iudicatae, je nutné správně ztotožnit projednávanou věc. O totožnou věc se bude jednat, pokud v dřívě i později zahájeném řízení budou figurovat totožní účastníci a bude totožný předmět řízení. Předmětem řízení je procesní nárok. Ten lze vymezit tvrzenými skutkovými okolnostmi a předmětem procesního nároku v podobě žalobního petitu. K možnému vzniku negativní překážky je tedy stěžejní zjištění, zdali se jedná o stejnou věc, stejný případ, tedy zjištění totožnosti věci. Totožnost věci se zjišťuje primárně z totožnosti skutku, potažmo jednání a následku. Na to zpravidla navazuje žalobní petit, kterým se žalobce dožaduje stejného nároku nebo stavu jako v řízení již zahájeném nebo již skončeném. O shodnou věc se tedy jedná, pokud jsou stejné skutkové okolnosti, žalobní petit a totožnost osob. Dle Nejvyššího soudu je nejdůležitější právě zachování totožnosti skutku v jednání nebo následku.¹⁴⁵ Toto pojetí vychází z trestního práva, ovšem v jeho užší variantě vnímání totožnosti skutku. Musí být zachováno jednání i následek a dochází ke změně právního stavu.¹⁴⁶

Totožnost žalobního petitu, předmětu procesního nároku je zachována, pokud se jedná o stejný druh procesní ochrany. Žalobní petity na plnění, žaloby určovací a konstitutivní překážku litispedence a rei iudicatae nezakládají. Pro správné určení totožnosti žalobního petitu je zásadní určení identity právního následku, tedy jakého následku se žalobce domáhá. Například domáhá-li se žalobce zaplacení nižší a později vyšší částky, je překážka litispedence dána v rozsahu nižší uplatněné částky. Částečné žaloby, kdy se nejprve žalobce dožaduje části a až později zbytku, překážku litispedence nezakládají. Zajímavostí je řešení vzájemného uplatnění pohledávky námitkou započtení. Minulá praxe toto viděla jako překážku litispedence, dnešní judikatura tomuto řešení spíše nebrání.¹⁴⁷

Naopak o něco menší roli v rozhodování věci litispedence nebo rei iudicatae hraje totožnost osob, která nemusí být stejná, respektive jejich pozice nemusí být stejná. Stane se tomu tak když v pozdějším řízení vystupují právní nástupci nebo

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 12. 2. 2003, sp.zn.: 6 Tdo 120/2003.

¹⁴⁶ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 340. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁴⁷ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 342. ISBN 978-80-7478-986-1.

jsou dokonce jejich pozice opačné.¹⁴⁸ Přesným příkladem je podání žádosti o rozvod oběma manželi samostatně. Pozdější podání bude zastaveno pro překážku litispedence. Pro posouzení negativních překážek v pozdějším řízení nehraje roli, zda bylo právní posouzení prvního řízení neúplné nebo nepřesné, stále se jedná o totožný skutek.

Velmi přesně shrnuje problematiku totožnosti skutku judikatura NS „*tehdy, jde-li v pozdějším řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž bylo již zahájeno jiné řízení (o němž již bylo v jiném řízení pravomocně rozhodnuto), a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob.*

Tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn (ze stejného skutku). Podstatu skutku (skutkového děje) lze přitom spatřovat především v jednání (a to ve všech jeho jevových formách) a v následku, který jím byl způsoben; následek je pro určení skutku podstatný proto, že umožňuje z projevů vůle jednajících osob vymezit ty, které tvoří skutek. Odtud plyne, že totožnost skutku je zachována, je-li zachována alespoň totožnost jednání, anebo totožnost následku (srov. též rozhodnutí uveřejněné pod číslem 1/1996 v trestní části Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek). Pro posouzení, zda je dána překážka věci pravomocně rozhodnuté, není významné, jak byl soudem skutek, který byl předmětem řízení, posouzen po právní stránce. Překážka věci pravomocně rozhodnuté je dána i tehdy, jestliže skutek byl soudem posouzen po právní stránce nesprávně, popřípadě neúplně (např. skutek byl posouzen jako vztah ze smlouvy, ačkoliv ve skutečnosti šlo o odpovědnost za bezdůvodné obohacení). Co do totožnosti osob není samo o sobě významné, mají-li stejné osoby v různých řízeních rozdílné procesní postavení (např. vystupují-li v jednom řízení jako žalovaní a v druhém jako žalobci). Týchž osob se řízení týká i v případě, jestliže v pozdějším řízení vystupují právní nástupci (z důvodu universální nebo singulární sukcese) osob, které jsou (byly) účastníky dříve zahájeného řízení.“¹⁴⁹

Význam určení totožnosti věci je pro negativní procesní podmínky stejný na Slovensku jako u nás. Komentář Števčeka týkající se překážky litispedence

¹⁴⁸ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 188. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 27. 7. 2000, sp.zn.: 20 Cdo 726/2000.

dokonce jmenuje stejný příklad k zachování totožnosti věci – žaloba obou manželů v rozvodovém řízení, podaná každým samostatně. Stejně je i dotváření judikaturou, pro kterou je tedy také důležité určení stran a předmětu sporu. Pokud ty jsou zachovány, tak se jedná o totožnou věc.¹⁵⁰

5.2 Překážka litispedence

Dle § 83 odst. 1 OSŘ: „Zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení.“ Primárním úkolem tohoto ustanovení je zabránění přetěžování soudů zahajováním a projednáváním stejné věci v několika různých řízeních. Zároveň tím dochází i k předcházení případné právní nejistoty, která by jistě nastala, pokud by dvě řízení o stejné věci skončily s rozdílným výsledkem.¹⁵¹ S účelem bránění právní nejistoty nesouhlasí Dvořák, „neboť v době, kde se uplatňuje (překážka litispedence), není zřejmé, zda v dříve zahájeném řízení vůbec bude meritorně rozhodnuto“.¹⁵² Nehraje roli, jestli by se jednalo o řízení u jednoho nebo více soudů. Stejně tak platí, že nehraje roli, zda jsou řízení zahájena na návrh účastníků nebo ex offio. Úprava litispedence platí i pro řízení nesporná. Slovenská úprava reflektuje tu českou, která původně byla pro obě země stejná. Vyjádřena je § 159 CSP a brání zahájení nového řízení ve stejné věci, případně zastavuje později zahájené řízení.

Ustanovení § 103 OSŘ stanoví, že: „Kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).“ Prikazuje soudu zkoumání procesních podmínek kdykoliv v průběhu řízení z úřední povinnosti. Platí to i pro odvolací řízení nebo řízení po povolení obnovy. Pokud by tedy došlo k zahájení řízení ve stejné věci, je později zahájené řízení zastaveno. Došlo-li by k podání dokonce ve stejný den, bude dle judikatury NS záviset na úvaze soudu.¹⁵³ Pro to, jestli nastane překážka věci zahájené, je rozhodující stav v době rozhodnutí soudu s později zahájeném řízením, nikoliv stav v době zahájení. Pokud by totiž bylo dříve zahájené řízení pravomocně rozhodnuto

¹⁵⁰ Števec, Marek; Ficová, Svetlana; Baricová, Jana; Mesiarkinová, Soňa; Bajánková, Jana; Tomašovič, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2, vydanie*. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 643-644. ISBN: 978-80-7400-909-9.

¹⁵¹ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní. 2. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 188. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹⁵² Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 338. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 12. 6. 2012, sp. zn.: 21 Cdo 1525/2010.

dříve, než bude rozhodnuto ve druhém řízení o překážce litispedence, nastupuje na její místo překážka rei iudicatae, která bude rozebrána v další podkapitole.¹⁵⁴

Je-li zde dán důvod pro žalobu pro zmatečnost dle § 229 odst. 2 písm. a) OSŘ, protože v téže věci bylo již dříve zahájené řízení, tak s ní může účastník napadat pravomocný rozsudek prvního stupně, i odvolacího soudu i jejich usnesení. Není vadou, pokud nastala překážka litispedence až před odvolacím soudem. Odvolací soud může zrušit předcházející rozhodnutí a řízení zastavit.

V rámci nenarušení principu legitimního očekávání je otázka překážky litispedence řešena i na evropské úrovni, respektive na úrovni Unijní. Právní úpravou EU řešící věc pravomocně zahájenou v rámci občanských a obchodních záležitostí je Nařízení Evropského parlamentu a rady č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012.¹⁵⁵ Konkrétně oddíl 9 „*Překážka litispedence a související řízení*“ a v něm obsažené články. Jako potvrzení internacionálního přesahu překážky litispedence z poslední doby, lze uvést jako příklad nález sp. zn. I. ÚS 2449/20¹⁵⁶. Jednalo se o zrušení rozsudků českých soudů. Ty rozhodovaly přesto, že ve věci určení opatrovnictví již bylo pravomocně zahájeno řízení u italského soudu. České soudy měly vyslovit svou nepřislušnost ve prospěch italského soudu nebo řízení přerušit a počkat na rozhodnutí italského soudu. Vzhledem k tomu, že se jednalo o rodinné záležitosti, argumentoval ÚS Nařízením Rady (ES) č. 2201/2003 spíše známé jako *Brusel II bis*.¹⁵⁷ Advokátní deník situaci hodnotí jako odmítnutí role českých soudů jako soudů „odvolacích“: „*Soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, nemá žádnou diskreci ohledně postupu podle čl. 19 Nařízení, tzn. pravidla o přerušování a případném prohlášení nepřislušnosti mají imperativní charakter. Rozhodnout o své příslušnosti zkrátka může jen soud, který zahájil řízení jako první. Soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, je tímto rozhodnutím vázán a nesmí žádným způsobem přezkoumávat jeho správnost či zákonnost. Jinými slovy, soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, se nesmí chovat jako „odvolací soud“ ve vztahu k soudu, který zahájil řízení jako první.*“¹⁵⁸ Toto nařízení vlastně překlenuje

¹⁵⁴ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 339. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁵⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění). In: Úřední věstník EU. L 351/1, 20. 12. 2012. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=lt>.

¹⁵⁶ Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 9. 2. 2021, sp.zn.: I. ÚS 2449/20.

¹⁵⁷ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 17. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. In: Úřední věstník. L 338, 23. 12. 2003, s. 0001 - 0029. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R2201:cs:HTML>.

¹⁵⁸ Advokátní deník. *ÚS k překážce litispedence v řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti*. In:

případné nesrovnalosti mezi českou a slovenskou právní úpravou v otázce věci pravomocně zahájené.

Slovenská úprava litispedence v § 159 CSP ke stejné první větě připojuje druhou, která rovnou určuje, že později zahájené řízení soud zastaví. Tato druhá věta jasně určuje, co se stane, pokud bude zjištěna negativní podmínka litispedence. Úprava platí i v případě, že stejný případ je zahájen u stejného soudu, jiného typu soudu.¹⁵⁹

5.2.1 Hromadné žaloby, insolvenční řízení

Ustanovení § 83 odst. 2 OSŘ představuje rozšíření podmínky litispedence. Širší pojetí tohoto institutu vypouští podmínku stejné totožnosti osob a ponechává pouze potřebu stejného nároku z téhož jednání či stavu. Naplnění podmínky litispedence je tedy snazší, protože odlišný účastník se předpokládá. Jedná se o specifické případy ve věcech ochrany – osob dotčených nekalou soutěží, spotřebitelů, akcionářů (společníků a členů obchodních korporací) a dalších osob, pokud to stanoví zákon. Jedná se o řízení, kdy má více na sobě nezávislých osob, stejný zájem i legitimaci se domáhat totožného soudního rozhodnutí vůči jednomu žalovanému. Výrok soudu totiž bude zavazovat i další potenciální žalobce, bez ohledu na to, zda byli účastníky daného soudního řízení.¹⁶⁰

Podle Dvořáka bylo pravděpodobným úmyslem zákonodárce položení základů kolektivní ochrany práv. Dle Zahradníkové se jedná o základ tzv. hromadné žaloby.¹⁶¹ Lichovník soudí, že se jedná o určitou modifikaci úpravy hromadné žaloby. Je judikováno, že k již zahájenému řízení jedním nebo více účastníky, se pozdější účastníci přidávají. Dvořák tuto právní úpravu hodnotí jako ne úplně zdařilou.¹⁶² Jedná se o handicap právní úpravy, který je potřeba překlenout

advokatnidenik.cz [online] [cit. 23.2.2023]. Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2021/02/25/us-k-prekazce-litispedence-v-rizeni-ve-veci-rodicovske-zodpovednosti/>.

¹⁵⁹ Števček, Marek; Ficová, Svetlana; Baricová, Jana; Mesiarkinová, Soňa; Bajánková, Jana; Tomašovič, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2, vydanie.* Praha: C.H. Beck, 2022. s. 643. ISBN: 978-80-7400-909-9.

¹⁶⁰ Lichovník in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha II. § 79 - 180 občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 36. ISBN 978-80-7552-034-0.

¹⁶¹ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní. 2. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 190. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹⁶² Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 345. ISBN 978-80-7478-986-1.

velmi extenzivním výkladem, aby nebylo porušeno právo na spravedlivý proces. To potvrzuje i ÚS, kdy podatelé hromadné žaloby, kteří zahájili své řízení dříve, než byla věc vyřízena a zároveň nebyli původními účastníky, se jimi přesto stanou, a to ex lege.¹⁶³ Tento postup byl potvrzen i následnou soudní praxí. Dle mého názoru by si problematika hromadných žalob, i přes již založenou soudní praxi, zasloužila spíše vlastní robustní úpravu, která bude reflektovat potřeby stále více se globalizující společnosti. Právě absence úpravy hromadných žalob negativně dopadá na české občany, kteří by podle cizozemských soudů byli považováni za poškozené a pravděpodobně odškodněné. To dokládají rozhodnutí různých soudů zemí EU, ale i USA, kde je tradice hromadných žalob výrazná.¹⁶⁴ České soudy pokusy o vytvoření jakéhosi „sdružení“ pro hromadné žalování správně neuznaly, ale tím se negativní dopad například kauzy „Dieselgate“ na české spotřebitele stal nezvratným.¹⁶⁵

Obdobně je řešena překážka litispedence v insolvenčním řízení. Pokud jedna osoba podá vůči stejnému dlužníku další insolvenční návrh, bude se jednat o překážku litispedence. Ale pokud podá vůči stejnému dlužníku insolvenční návrh osoba jiná, bude se její podání považovat jako přistoupení k řízení. Samozřejmostí je stále podmínka, aby věc nebyla do té doby rozhodnuta a nebylo vydáno rozhodnutí o úpadku.¹⁶⁶ Osoba, která podala návrh bude považována v původním řízení za dalšího insolvenčního navrhovatele.¹⁶⁷

5.3 Překážka rei iudicatae

Podle § 159a odst. 4 OSŘ: „*Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.*“ Jedná se o druhou negativní procesní podmínku.

¹⁶³ Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 10. 3. 2009, sp.zn.: IV. ÚS 1106/08.

¹⁶⁴ Advokátní deník. *VW musí i podle nizozemského soudu odškodnit majitele aut z dieselgate*. In: advokatnidenik.cz [online] [cit. 12.3.2023]. Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2021/07/14/volkswagen-musi-i-podle-nizozemskeho-soudu-odškodnit-majitele-aut-z-dieselgate/>.

¹⁶⁵ Blažek, Vojtěch. *Další Češi prohráli spor s Volkswagenem. Navíc mu zaplatí 1,6 milionu*. In: [seznamzpravy.cz](https://www.seznamzpravy.cz) [online] [cit. 12.3.2023]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzu-dalsi-cesi-prohrali-spor-s-volkswagenem-navic-mu-zaplati-16-milionu-227559>.

¹⁶⁶ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné*. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 344. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁶⁷ §107 odst. 1. Zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Překážka rei iudicatae je velmi důležitá pro právo jako takové, protože se jedná o jeden z prostředků k zaručení zákonnosti. Není možné znovu řešit věc již definitivně rozhodnutou autoritativním rozsudkem.¹⁶⁸ Mimo jiné je tak bráněno zatěžování soudů podáními v již skončených řízeních. K tomu jsou určeny mimořádné opravné prostředky.

V případě překážky rei iudicatae je věc již pravomocně skončená, rozhodnutá a v materiální právní moci. Právě materiální právní moc je hlavní vlastností této překážky. Právní moc brání vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí. Jedná se o procesní institut tvořící účinky nezměnitelnosti a závaznosti rozhodnutí. K zjištění existence již pravomocného rozhodnutí přihlíží soudy z úřední povinnosti a řízení zastavují dle § 104 odst. 1 OSŘ.¹⁶⁹ Pokud by byla tato negativní podmínka zjištěna až po skončení později skončeného řízení, jednalo by se o případný zmatečnostní důvod vůči později vydanému rozhodnutí dle § 229 odst. 2 písm. b) OSŘ. Samozřejmostí je shodná totožnost věci v obou řízeních, která byla popsána výše.

V Česku jsou automaticky uznávána rozhodnutí soudů členský zemí EU, jako by šlo o rozhodnutí vlastní. K nim tedy musí být při zkoumání negativních podmínek řízení také přihlíženo, a to v rámci justiční spolupráce a ze zásady vzájemného uznávání rozhodnutí a vzájemné důvěry. Právní úpravou EU v občanských a obchodních záležitostech je stejně jako v případě překážky litispendence Nařízení Evropského parlamentu a rady č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, článek 33.¹⁷⁰ Vztah k ostatním zemím je určen dle Haagské úmluvy o dohodách o volbě soudu.¹⁷¹

Slovenský civilný sporový poriadok řeší rei iudicatae samostatným ustanovením § 230 CSP: „*Ak sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať a rozhodovať znova.*“ Materiální právní moc je řešena v předcházejících paragrafech týkajících se soudního rozhodnutí. Slovenská úprava

¹⁶⁸ Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 189. ISBN 978-80-7380-571-5.

¹⁶⁹ Dvořák in Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 771-772. ISBN 978-80-7478-986-1.

¹⁷⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění). In: Úřední věstník EU. L 351/1, 20. 12. 2012. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=lt>.

¹⁷¹ Trebatický in Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha II. § 79 - 180 občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 505. ISBN 978-80-7552-034-0.

tento institut upravuje obdobně, přesto se jeví jednoznačnější nebo přesnější. Poměrně zajímavé je zařazení rei iudicatae v CSP za materiální právní moc, se kterou samozřejmě úzce souvisí, ale zase z pohledu negativních procesních podmínek, by bylo logické zařazení za překážku litispedence cca o 70 paragrafů dříve. To je prakticky stejné i v OSŘ. Osobně bych ale rei iudicatae radil ihned za litispedenci (§ 159 CSP), zejména je-li v této části CSP řešeno i zkoumání procesních podmínek (§ 161 CSP), a to s ohledem na to, že má vlastní paragraf. V české procesní úpravě by tento přesun bez vytvoření vlastního paragrafu možný nebyl.

ZÁVĚR

Tématem této diplomové práce byly Podmínky řízení a jejich zkoumání. Jedná se o podmínky při jejichž splnění mohou civilní soudy meritorně rozhodnout o předmětu řízení. Cílem diplomové práce bylo postihnout tento institut z hlediska platné a účinné právní úpravy v České republice. A popsat, co jsou procesní podmínky, jaké procesní podmínky existují, jak jsou zkoumány a jak, zda-li vůbec, se liší novelizovaná slovenská úprava od té české. Z toho vyplynula otázka, zda je platná právní úprava procesních podmínek v českém Občanském soudním řádu dostatečná nebo přináší novelizovaná slovenská úprava efektivnější řešení?

V úvodu práce bylo nutné se nejprve vypořádat s rozdvojeným názvoslovím, kdy termín podmínky řízení používá OSŘ a termín procesní podmínky teorie, byť významově se jedná o totéž. Za vhodnější byl vybrán termín procesní podmínky, protože ty preferuje teorie a zároveň tento termín představuje komplexní náhled na danou problematiku civilního procesu. Kdežto podmínky řízení spíše evokují jedno konkrétní soudní řízení. Procesní podmínky jsou zcela jistě základním institutem občanskoprávního řízení a jsou tak poměrně významně popsány v OSŘ. Zkoumány byly jen podmínky zde vyjádřené. Na sporných podmínkách nepanuje mezi autory shoda, proto nebyly hlouběji popsány. V určitých částech se procesní úprava opírá o občanskou hmotněprávní úpravu OZ, což ale vzhledem k provázanosti procesního i hmotněprávního předpisu není náhodou ani škodou. Judikatura v případech procesních podmínek plní svou funkci a dotváří výsledné aplikované právo.

Vývoj právní úpravy procesních podmínek sahající více než 200 let do minulosti nasvědčuje tomu, že tento institut vznikl společně s moderním procesním právem jako takovým. Ostatně není překvapivé, že bylo potřeba zejména upravit soudní pravomoc potažmo příslušnost, aby účastníci věděli, kdo bude rozhodovat o jejich právech, zejména když tehdy instituce civilních soudů teprve vznikaly, stejně jako vznikaly první moderní zákoníky a sbírky zákonů vůbec. Obecně lze konstatovat, že podmínky na straně soudu povětšinou zůstávaly stejné a měnily se zejména se zánikem nebo vznikem některého soudu jako takového. Příkladem může být zánik námořského soudu v českých zemích po rozpadu Rakouska-Uherska. Procesní podmínky na straně účastníků byly proměnlivější už jen tím, že se zrušením nevolnictví získalo přístup k soudům více lidí a měnilo se vnímání účastníků jako takových, společně s vývojem jejich právní osobnosti. Negativní

procesní podmínky jsou naopak prakticky neměnné, protože riziko protichůdných rozsudků a požadavek hospodárnosti řízení, vždy nedovolovaly stejnou věc projednávat nebo rozhodnout dvakrát. Slovenský základ procesního práva byl odlišný, protože přebral uherskou právní úpravu, ale později došlo k její asimilaci s českou procesní úpravou v OSŘ, která trvala více než 50 let a získala, tak obdobné základy pro dnes platné zákony. V minulosti i dnes probíhá zkoumání procesních podmínek na začátku ale i v průběhu soudního řízení, to zůstává neměnné.

Procesními podmínkami na straně soudu jsou pravomoc a příslušnosti věcné, místní a funkční. Civilní pravomoc soudů dopadá zejména na soukromoprávní věci a na záležitosti dalšími zákony jim svěřené. Právě v tomto se rozchází právní úprava OSŘ se slovenským CSP. Obecně je vnímání pravomoci a okruhu záležitostí stejné, ale úprava OSŘ v páté části sama sobě přisuzuje pravomoc v záležitostech, které jsou spíše správního charakteru, respektive dodatečnou pravomoc pro možnost soudního přezkumu rozhodnutí jiných orgánů. Toto v CSP vůbec nefiguruje, ale reálně je to zahrnuto právě ve větě o pravomoci přisouzené jinými zákony. Tyto zákony, zejména pak správní, svěřují přezkum do pravomoci civilních soudů samostatně. Je nutné poznamenat, že okruh projednávaných záležitostí zůstává obdobný. Avšak právě toto vyjmutí a rozmělnění méně systémové páté části OSŘ do jiných zákonů vnímám jako efektivní.

Příslušnost soudů odpovídá na otázku, který konkrétní soud bude ve věci rozhodovat. Zákonná úprava v OSŘ je si myslím dostatečná a výstižná. Jistým handicapem je umístění místní příslušnosti do třetí části o řízení v prvním stupni, přičemž místní příslušnost by mohla být řešena společně s ostatními příslušnostmi v úvodu zákona, tak jako tomu je v CSP. Základní vnímání příslušnosti českých a slovenských soudů je rozdílné v tom, že slovenské krajské soudy jsou pouze soudy odvolací. Věcně příslušnými v první instanci jsou okresní soudy, na které funkční příslušností navazují jako odvolací soudy krajský a dovolací slovenský Nejvyšší soud. Výrazným rozdílem je existence kauzální příslušnosti v CSP, která znamená přímé přidělení příslušnosti soudům v určitých specifických věcech. Prakticky se překrývá s ustanovením § 9 odst. 2 OSŘ a jedná se tak jen o jinak přiznanou příslušnost. Obecnější řešení příslušnosti OSŘ je dle mého názoru dostatečné a zavedení kauzální příslušnosti i u nás by nebylo efektivní.

Procesními podmínkami na straně účastníků jsou procesní subjektivita a procesní způsobilost. Úprava procesní subjektivity využívá ustanovení

hmotněprávního OZ opírajícího se o definici právní osobnosti. Právní osobnost fyzických osob je dána od narození do smrti a obdobně je tomu i u právnických osob. Právnická osoba ovšem neumírá / nezaniká samovolně, ale výmazem z příslušného rejstříku, na základě rozhodnutí soudu. A proti rozhodnutí soudu jsou zpravidla možné opravné prostředky a vzniká tak potenciální spornost existence nebo již neexistence právní osobnosti v odvolacím řízení. Tedy osoba již vymazaná se tomuto výmazu brání. Je tak otázkou, jestli by pro tento případ nemohl být v OSŘ paragraf, respektive odstavec, písmeno, ponechávající právnické osobě právní osobnost do finálního vyřešení zmíněné situace i s ohledem na pravděpodobnou nižší četnost výskytu tohoto problému.

Procesní způsobilost se opět odvolává na ustanovení obsažená v hmotněprávním OZ a zde obsaženou definici svéprávnosti, jako způsobilosti nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem. Zde je nutné zmínit velmi důležitý nálezný ÚS I. ÚS 1041/14, který jednoznačně judikuje, že jednání u soudu je složitější než právně závazné jednání například při nákupu jízdenky v městské hromadné dopravě. Výklad ÚS potvrzuje důležitost judikatury a jednoznačně stanovuje nutnou plnoletost pro jednání před soudem. Možnost být slyšen a přítomen soudnímu řízení již v dřívějším věku je zachována. Jednoznačnější stanovení procesní způsobilosti přímo v OSŘ by bylo vhodné. Slovenské řešení procesní způsobilosti je obdobné jako české, opět s výrazným zapojením hmotněprávní úpravy. V tomto případě je slovenská procesní úprava limitována nenovalizovanou hmotněprávní úpravou Občianskeho zákonníku, jež se jeví méně přehledný než český OZ. Výše zmíněný problém procesní způsobilosti fyzických osob také přímo neřeší. Slovenský CSP řadí problematiku ztráty procesní způsobilosti přímo za její definici, což je dle mého názoru vhodné, ale význam ustanovení zůstává stejný.

Negativní procesní podmínky jsou překážkami pro vydání meritorního rozhodnutí. Jsou jimi překážky litispedence a rei iudicatae. Vnímání těchto procesních podmínek bylo i v minulosti poměrně stabilní a jinak tomu dnes není u nás ani na Slovensku. Drobným rozdílem je, že rei iudicatae je v CSP obsažena ve vlastním paragrafu, což by mohlo být vhodné i pro OSŘ.

Obecně lze konstatovat, že platná procesní úprava procesních podmínek v OSŘ je dostatečná. Slovenský CSP nepřináší efektivnější řešení procesních podmínek, ty jsou nadále vnímány nerozdílně. Největší výhodou novelizovaného CSP spatřuji v tom, že se jeví „uživatelsky“ přívětivější, zejména v častějších

pojmenováním částí vlastními nadpisy, případně v logice řazení ustanovení. Toto se ovšem týká spíše zákona jako takového a nikoliv procesních podmínek. Starší zákony mají určitou magii v tom, že platily třeba i 100 let, ale z praktického hlediska, by větší revize například po 50 letech, jako je tomu na Slovensku, nemusela být na škodu. Nemusí nutně přinášet velké novoty, ale například jen zpřesnění nebo aktualizaci názvosloví nové doby.

Diplomovou práci jsem kromě úvodu a závěru rozdělil do pěti kapitol. V první kapitole jsem popsal procesní podmínky a jejich zkoumání obecně, z čehož vyplynulo i rozdělení pro další kapitoly. Prvním možným rozdělením jsou pozitivní a negativní procesní podmínky, přičemž podle toho je zřejmé, že první by naplněny být měly a druhé nikoliv, aby bylo možné meritorně rozhodnout o předmětu řízení. V této části jsem nastínil i procesní podmínky, které jsou považovány za sporné.

V druhé kapitole jsem využil úvahy možného srovnání se slovenskou právní úpravou, z čehož vyplynulo užitečné nahlédnutí do minulosti. V této části práce jsem popsal vývoj procesních podmínek na pozadí vývoje procesního práva jako takového, zejména přibližně od konce 18. století, kdy se civilní procesní právo formovalo do obdobné podoby, jak jej známe dnes. Vývojem zabývající se kapitolu jsem pojmul po zákonících předcházejících aktuálnímu OSŘ, tak aby se popisem novelizací mezi stěžejními úpravami nevytrácel účel práce utopený v historickém bádání.

Ve třetí části jsem popsal procesní podmínky na straně soudu. Jedná se o podmínky pravomoci a příslušnosti věcné, místní a funkční, tedy podmínky, které musí splňovat soud, který má být pro dané řízení tím, který vydá meritorní rozhodnutí.

Naopak procesní podmínky na straně účastníků řízení popisují ve čtvrté kapitole. Opět se jedná o podmínky, které se řadí k pozitivním a je nutné, aby byly splněny. Jsou jimi procesní subjektivita a procesní způsobilost. V rámci této kapitoly je popsána i možnost zastoupení, která může procesní způsobilost účastníka nahradit.

V poslední části popisují negativní procesní podmínky. Tyto podmínky jsou vlastně překážkami řízení, protože jsou-li naplněny, nemůže soud vydat meritorní rozhodnutí. Jedná se o překážku litispedence, tedy překážku věci zahájené a o překážku rei iudicatae, věc pravomocně rozhodnutou. Pro to, aby bylo možné zjistit, zda se jedná o řízení „o tomtéž“ je nutné zkoumat totožnost věci.

RESUMÉ

The topic of my diploma thesis is *Procedural conditions and their examination*. Procedural conditions are those conditions, which, if met, allow the court to decide on the merits of the case, i.e. to decide on the subject matter of the proceedings. The court examines the conditions of the proceedings from the beginning of the proceedings as well as during the proceedings, as the conditions may change over time.

The thesis is divided into five chapters. In addition to the introduction and conclusion, it will be divided into chapters: procedural conditions and their examination in general terms, the historical development of procedural conditions, procedural conditions on the part of the court, procedural conditions on the part of the parties and negative procedural conditions.

The first chapter deals with procedural conditions and their examination in general. This chapter also describes procedural conditions that are considered controversial and will not be discussed in detail in the thesis, given that there is no general agreement among authors on their enumeration.

The second chapter describes the historical development of procedural conditions. This is the chapter that deals with the regulation of procedural conditions in the General Court Code (1781), the Civil Procedure Code (1895) and the Code of Civil Procedure (1950). This division has been deliberately chosen with a focus on the major codifications within the codes that have been progressively in force up to the present day.

The third chapter deals with procedural conditions on the part of the court. The procedural conditions on the part of the court include in particular its jurisdiction and competence.

The fourth chapter deals with the procedural conditions on the part of the parties. These are procedural subjectivity, i.e. the capacity to be a party to the proceedings, and the condition of procedural capacity, i.e. the capacity to act independently in the proceedings.

The last chapter are negative procedural conditions. Sometimes they are also called obstacles because their fulfilment prevents a decision on the merits of the proceedings in question. These are the obstacle to the case being commenced, i.e. the obstacle of *lis pendens*, and the obstacle to the case having already been finally decided, i.e. *rei iudicatae*.

Finally, I will review the procedural conditions in terms of the applicable and effective legislation in the Czech Republic. And I will compare them with the more recent legislation in Slovakia.

SEZNAM PRAMENŮ LITERATURY

Hamul'áková, Klára; Petrov Křiváčková, Jana; Šínová, Renáta a kol. *Civilní proces. Casebook*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2018. 51-52 s. ISBN 978-80-7598-248-3.

Hendrych, Dušan. a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck. 2009. In: Beck-online [online] 2009 [cit. 8. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxha33envuw423zl5zgs6tfnzuz&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha I. § 1 - 78g občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. 44, 82, 87, 121, 126, 131-132, 225, 320-321 s. ISBN 978-80-7552-078-4.

Jirsa, Jaromír et al. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář - Kniha II. § 79 - 180 občanského soudního řádu podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. 36, 134, 139-140, 165-166, 505 s. ISBN 978-80-7552-034-0.

Jánošíková, Petra; Knoll, Vilém; Rundová, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 117 s. ISBN 978-80-7380-251-6.

Lavický, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. 93-95, 99-101, 114-115, 118-119, 135, 338-340, 342, 344-345, 435, 771-772 s. ISBN 978-80-7478-986-1.

Malý, Karel; Soukup, Ladislav. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618-1918, sborník příspěvků*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006. 290-291 s. ISBN 80-246-1209-7.

Remeš, Jiří. *Praktický úvod do civilního řízení sporného*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. In: Beck-online [online] 2022 [cit. 8. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpxa4brgyzs423bgm>.

Schelleová, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde Praha a.s., 1997. 60-65 s. ISBN 80-7201-065-4.

Števček, Marek; Ficová, Svetlana; Baricová, Jana; Mesiarkinová, Soňa; Bajánková, Jana; Tomašovič, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C.H. Beck, 2022. 93, 154, 254-255, 262-263, 643-644 s. ISBN: 978-80-7400-909-9.

Vojaček, Ladislav; Schelle, Karel; Knoll, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 508 s. ISBN 978-80-7380-575-3.

Winterová, Alena; Macková, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018. 94, 96-97, 113, 115-118, 132-134, 215, 217-220 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 71, 90, 94, 96, 98-101, 188-190 s. ISBN 978-80-7380-571-5.

Zahradníková, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. 76-78, 81, 83-88, 202-204 s. ISBN 978-80-7380-714-6.

Zahradníková, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 27-29, 32, 34, 94, 101-103, 108-109 s. ISBN 978-80-7380-538-8.

Zákony

Nariadení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění). In: *Úřední věstník EU*. L 351/1, 20. 12. 2012. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=lt>.

Nariadení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 17. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské

zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. In: *Úřední věstník*. L 338, 23. 12. 2003, s. 0001 - 0029. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R2201:cs:HTML>.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb, o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

Zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 40/1964 Zb., občianský zákonník, ve znení neskorších predpisov.

Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 111/1895 ř. z., o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 131/2002, Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok, ve znení neskorších predpisov.

Zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 10. 3. 2009, sp.zn.: IV. ÚS 1106/08.

Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 4. 12. 2014, sp.zn.: I. ÚS 1041/14.

Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 9. 2. 2021, sp.zn.: I. ÚS 2449/20.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 2. 6. 2005, sp.zn.: 30 Cdo 629/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 27. 7. 2000, sp.zn.: 20 Cdo 726/2000.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 12. 2. 2003, sp. zn.: 6 Tdo 120/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 265/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 26. 11. 2003, sp.zn.: 20 Cdo 349/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo

937/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 245/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 26 Cdo 30/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3109/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 12. 6. 2012, sp.zn.: 21 Cdo 1525/2010.

Usnesení Ústavního soudu České republiky, ze dne 31. 5. 2005, sp.zn. IV.ÚS 43/05.

Odborné články

Kindl, Vladimír. Všeobecný soudní řád Josefa II. a jeho knižní tisky z let 1781/82. *AUC IURIDICA*. Vol 56 No1 (2010), s. 177. ISSN 0323-0619.

Internetové zdroje

Advokátní deník. *ÚS k překážce litispendence v řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti*. In: advokatnidenik.cz [online] [cit. 23.2.2023]. Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2021/02/25/us-k-prekazce-litispendence-v-rizeni-ve-veci-rodicovske-zodpovednosti/>.

Advokátní deník. *VW musí i podle nizozemského soudu odškodnit majitele aut z dieselgate*. In: advokatnidenik.cz [online] [cit. 12.3.2023]. Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2021/07/14/volkswagen-musi-i-podle-nizozemskeho-soudu-odskodnit-majitele-aut-z-dieselgate/>.

Altara.cz. *Všeobecný řád soudní pro Čechy, Moravu, Slezsko - Josef II. – 1781*. In: Altara.cz [online] [cit. 1.3.2023]. Dostupné na: <https://alatera.cz/index.php/veskere-pisemnosti/2842/59/stoleti/18-stoleti2013-03-08-09-31-21/vseobecny-rad-soudni-pro-cechy-moravu-slezsko-josef-ii-1781-detail>.

Blažek, Vojtěch. *Další Češi prohráli spor s Volkswagenem. Navíc mu zaplatí 1,6 milionu*. In: seznamzpravy.cz [online] [cit. 12.3.2023]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-dalsi-cesi-prohrali-spor-s-volkswagenem-navic-mu-zaplati-16-milionu-227559>.

Právo21. *Systémová podjatost soudců*. In: Právo21. 2020 [online] [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné na: <https://pravo21.cz/pravo/systemova-podjatost-soudcu>.

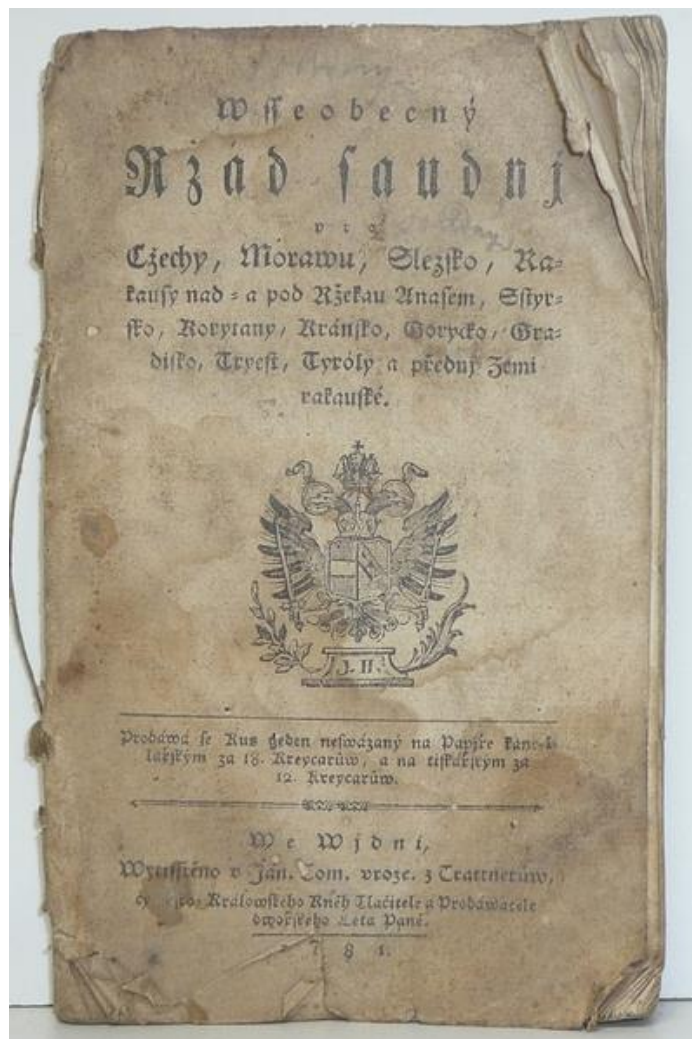
Sita, Tasr. *V Bratislave a Košiciach budú mestské súdy, počet krajských sa nemení*. In: Sme.sk 2022 [online] [cit. 15. 3. 2023]. <https://korzar.sme.sk/c/22895445/v-bratislave-a-kosiciach-budu-mestske-sudy-pocet-krajskych-sa-nemeni.html>.

Szalonnás, Ondřej. *O rekursu*. In: epravo.cz. 2016 [online] [cit. 14. 3. 2023]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rekursu-102778.html>.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

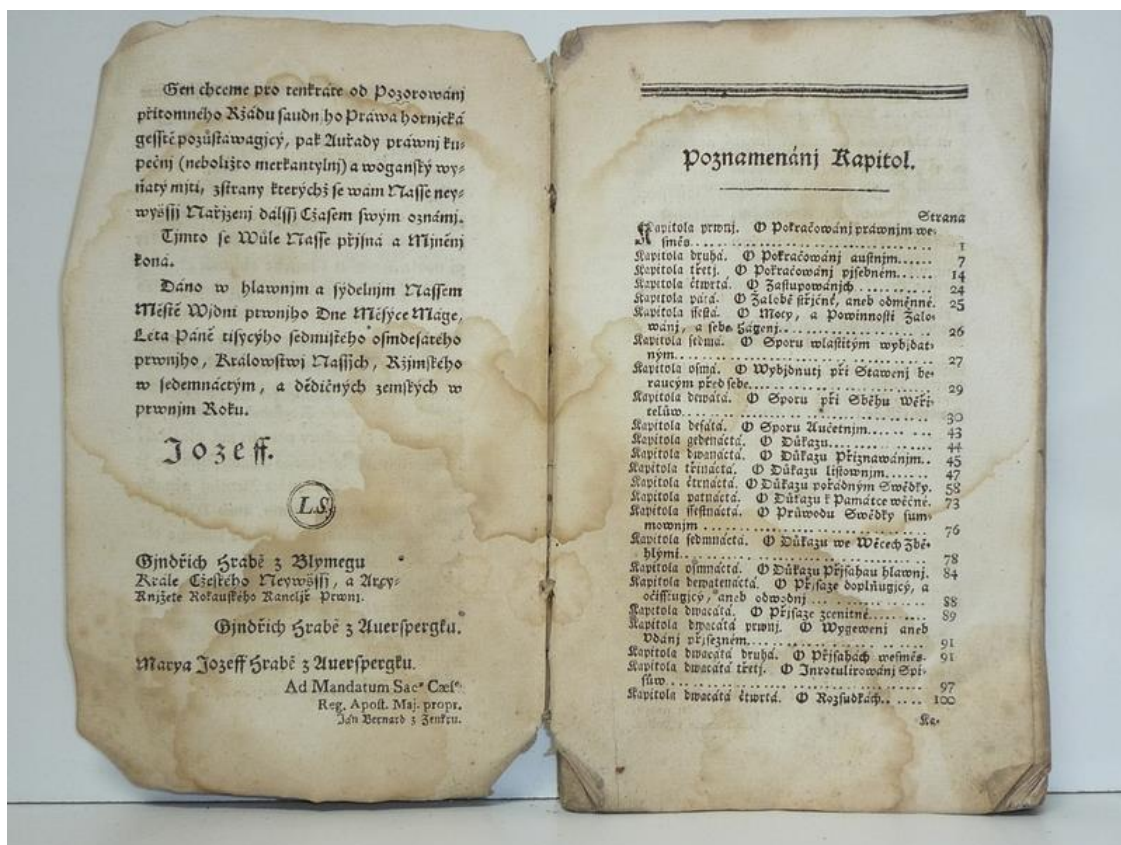
Úvodní strana Všeobecného řádu soudního (1781)¹⁷²

¹⁷² Altara.cz. *Všeobecný řád soudní pro Čechy, Moravu, Slezsko - Josef II. – 1781*. In: Altara.cz [online] [cit. 1.3.2023]. Dostupné na: <https://alatera.cz/index.php/veskere-pisemnosti/2842/59/stoleti/18-stoleti2013-03-08-09-31-21/vseobecnny-rad-soudni-pro-cechy-moravu-slezsko-josef-ii-1781-detail>.

Příloha č. 2

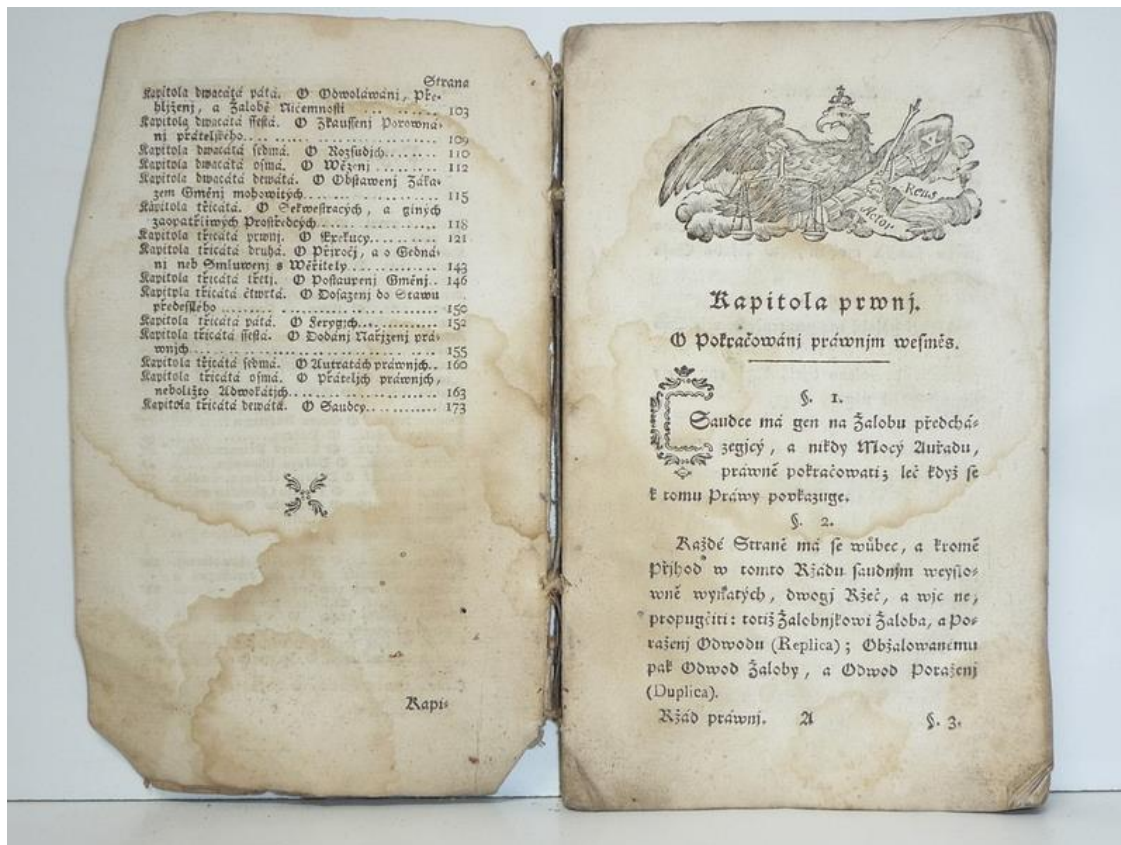
Seznam kapitol Všeobecného řádu soudního (1781)¹⁷³

¹⁷³ Altara.cz. *Všeobecný řád soudní pro Čechy, Moravu, Slezsko - Josef II. – 1781*. In. Altara.cz [online] [cit. 1.3.2023]. Dostupné na: <https://alatera.cz/index.php/veskere-pisemnosti/2842/59/stoleti/18-stoleti2013-03-08-09-31-21/vseobecny-rad-soudni-pro-ceschy-moravu-slezsko-josef-ii-1781-detail>.

Příloha č. 3

První kapitola Všeobecného řádu soudního (1781)¹⁷⁴

¹⁷⁴ Altara.cz. *Všeobecný řád soudní pro Čechy, Moravu, Slezsko - Josef II. – 1781*. In: Altara.cz [online] [cit. 1.3.2023]. Dostupné na: <https://alatera.cz/index.php/veskere-pisemnosti/2842/59/stoleti/18-stoleti2013-03-08-09-31-21/vseobecny-rad-soudni-pro-cechy-moravu-slezsko-josef-ii-1781-detail>.